

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Հրատարակութիւն՝ Ս. Դ. ՀԱՆ. Կուս. Նիւ եւրֆի
«Կայծ» Դերասանական կումբին

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԵՂԱՇՐՋՄԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ)

Տրամա՝ Զորա Գործողութեամբ

Գրեց՝ Ս. ՇԱՀԷՆ

Տպագրութիւն՝ «Երկրասարկ Հայաստան»ի
1933ին : Նիւ եւրֆ, Ամերիկա

Հրատարակութիւն՝ Ս. Դ. Հնչ. Կուռ. Նիւ Եորքի
«Կայծ» Դիքաստանական Խումբին

891-99

8-17

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԵՂԱՇՐՋՄԱՆ ԱՆՑՔԵՐԸ)

Տրամա՝ Զորս Գործողութեամբ

Գրեց՝ Ս. ՇԱՀԷՆ

1933ին : Նիւ Եորք , Ամերիկա

Տպագրութիւն՝ «Երիտասարդ Հայաստան»ի

157101

ՎԵՐԱՊԱՀՈՒԱԾ Է ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ,

Սոյն տրաման մերկայացնելու իրաւումքը վերապահուած
է Հեղինակին :

ՀԵՂԻՆԱԿ

20 Ն՝

Խորհրդային Հայաստանը վերաշինող բանուորագիւղացիու-
թեան :

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ՄԵԼԻՔ ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՈՐԻՍ

ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴԵՐ

ԹՂԹԱՏԱՐ

ԲԶԻԶ (ԱԿՕՃ)

ԾՈՒՌ (ԳԻԺ-ԿԻՐԱԿՈՍ)

ԳԻԻՂԱՊԵՏ

ՀՐԱՄԱՆԱՐ ՍԵՒԱՆ

ՏԱՆՈՒՏԷՐ

ՍՈՒՄԲՈՒԼ

ԱԲԵՂԱ (ԱՐԱԶ)

ԱՓԷ ԼԱԶՕ

ՃԷՄԱԼ ՊԷՅ

ԱԼԻ

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ, ԳԻԻՂԱՑԻՆԵՐ (Յակամ)

ՀԱՐԱՆԵՒՈՐՆԵՐ, ՆՈՒԱԳՈՂՆԵՐ

Ազգիկը

Տղամ

Մօրաբոյրը

Գործավարը

Կարսի Բերդապահը

Մեծիկ Բեկլարեան

Մեծիկին Ազգիկը

Մեծիկին Տղամ

Յայտնի Հասարակական Գործիչ

Թիւրք Հրոսապետ

Թիւրք Զինուոր

(Ղարաբաղցի Մելիք Երկայնաբազուկի տան մեծ դահլի-
նը : Զարդարանքը հայկական-արեւելեան ռնուլ : Գորգեր, սե-
ղաններ, արձուներ իր կարգին : Պատերէն կախուած են հին ձե-
ւի գէմեր, սաղաւարտներ եւ այլն :))

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Ա. ՏԵՍԻԼ Ա.

Մելիք Երկայնաբազուկ Առանձինն

ՄԵԼԻՔ. — (Համբիշը քաշելով, նստած) Ղարաբա՛ղ...
Ղարաբա՛ղ, ի՞մ Ղարաբաղ... : Աղատութեան մարտը բռն մը
մոխիր գուցէ տայ ինձ եւ որի ճնշումներուն ներքեւ արդէն
սկիտի չոքի մեղիքութեանս դարաւոր դահլ... :

Եւ ի՞նչ է խտացած այս ամպերու պաշտօնը. — փոթորիկ,
որոտում եւ սոսկում... (նստի) տէ քէ տա՛ջ քո նաւը, Մե-
լի՛ք. եւ կամ մաղը գլխիդ անցուր կարկուտէն աղատուելու
համար : Է՛հ, որ ղեկը կտարած է կրնա՞յ ցամաքել նաւը, է՛հ,
որ մաղը ծակ է, յորդ հեղեղէն քանի՞ կաթիլը գլխիդ չի չո-
քիր... չը գիտե՛մ. դժէն դուրս ելած երկու զաւակներ ունիմ,
տղաս եւ աղջիկս. ո՛չ ան, ո՛չ ան : Խոստովանիմ, որ վերաւոր
ձիւրով կառք չի քաշուիր... ի՞նչ ընեմ : (Ծափ տալով պռալ)
Բջի՛ջ, Բջի՛ջ, գործավա՛ր :

ՆՈՅՆ ԵՒ ԱԿՕԶ

ԱԿՕԶ. — (Մէկ կօշիկը եւ մուրն մը ձեռքին Ակօնը ներս)
Հոս եմ, Մելիք ջան :

ՄԵԼԻՔ. — Ի՞նչ վիճակի մէջ է տունս :

ԱԿՕԶ. — Քո տան դռները կրունկի վրայ բաց թողուած են :

Մեկի՞ք .— (Ձայրացած) Ի՞նչ :

Այժմ .— Մի բարկանար Մելիք ջան , դուռը բաց տուններէն
ամէն կենդանի ներս կ'անցնի :

Մեկի՞ք .— Օձե՞րն ալ իմ տան դռներէն ներս կ'անցնին ,
տղա՛ :

Այժմ .— Օձաձեւ մարդ կայ , որ ամէն բաց մնացած անձ-
քերէն ներս կը սողայ օձի պէս :

Մեկի՞ք .— Շիտակ ես , Աղօ՛ճ :

Այժմ .— Մելիք ջան :

Մեկի՞ք .— Քանի՞ տարի է որ ինծի կը ծառայես :

Այժմ .— Կլոր հաշուով 30 տարի կայ : Մառայեր եմ հօրդ ,
կը ծառայեմ քեզի :

Մեկի՞ք .— 30 տարուայ ծառայելու իրաւունքդ ներկայա-
ցուր , որ վճարեմ :

Այժմ .— Կոպեկ մը իսկ պահանջը չունիմ . Մելիք ջան ,
փողը ի՞նչ է որ ես ետեւէն իյնամ . կ'աշխատիմ , կ'ապրիմ : Թէ
որ փող ունենամ , գողը ետեւէս կ'իյնայ , զօրքը տունս կը պա-
շարէ . այս աշխարհի վրայ հալալ վաստակի իրաւունքը ո՞վ կը
հասկնայ : Վերջի գործը առջեւէն չ'սկսինք , ես նոր վիշտ չալ-
կելու պէտքը չունիմ :

Մեկի՞ք .— Առ իրաւունքդ տղաս , կարդուիր , տուն տեղ
եղիր եւ ինքզինքդ մտածէ :

Այժմ .— Մեր աշխարհին մէջ ծառային զաւակը քանի որ
ծառայ է , Մելիքին զաւակը քանի որ մելիք է , չիտակը որ ը-
սեմ , մելիք ջան , չեմ ուզեր որ իմ զաւակս ծառայ դառնայ :
Ոչ կը կարդուիմ եւ ոչ ալ ծառայ ու ռահեայ աւելցնելու մեղքը
կը գործեմ :

Մեկի՞ք .— Ուրեմն հաշիւ չունի՞ս :

Այժմ .— Հաշիւ չունիմ :

Մեկի՞ք .— Մօտս արի :

Այժմ .— (Կը մօտեմայ) :

Մեկի՞ք .— Տուր ինձ ձեռքդ : Դուն իմ հարազատ եւ հաւա-

տարիմ աչքերս ես եւ տանս միակ կանգուն սիւնը : Գիտե՞ս որ մուկը կոյրին ականջները իսկ կրնայ կրծել : Երդուիր ինձ , որ դուն ու ես՝ երկուքս միասին պիտի դիմադրաւենք բոլոր ձեւի փոթորիկներուն , որոնք եկեր ու շրջապատեր են իմ տունը :

Այժմ .— Կ'երդնում մէկ բանէ դուրս , ես Սեւանին չեմ հաւնիր , այդ մարդը քու աղջկան խարն չէ , Հայաստանը ո՛ւր , Խարսի թեթեւօլիկ բերդապահը ո՛ւր : Ետ ըրէ նշանը , աղատէ աղջիկդ : Ես անարժան մարդուն ոչ աթոռ կը հրամցնեմ , ոչ դինի կը խմցնեմ :

Մելիք .— Մի խառնեւ սրտիս խորքը չոքած տաք մոխիրները , Բջիջ . այդ կրակը բռնի կերպով գլխիս վառեցին ու այդպէս ալ մնաց . տեսնե՛նք : Բէկլարեանից կը լինեմ , եթէ փոսթը դայ Երեւանէն , կամ լինի Հեռագիր եւ այլ լուրեր : Ինձ իմացող :

Այժմ .— Սիրով , Մելիք ջան :

Մելիք .— (Դուրս) :

Այժմ .— Խեղճ մարդ , ջաղացքը վրայ տուեր՝ ջախջախը կը փնտռէ : Է՛ , որ մէկը կը սիրէ մէկը , է որ մէկալին սիրտը կը բաժնէ մէկը մէկէն , համն ի՞նչ է , հոտն ի՞նչ է . չը դիտցողին համար այսքանն ալ քիչ է : Մոռցայ կօշիկս շինել : (Կօշիկը աթոռի մը վրայ անցնելով կրումկը կը գամէ) :

ՏԵՍԻԼ Գ .

Նոյն եւ վարդեր

Վարդեր .— (Աւելը ձեռքին՝ կ'սկսի տելտուփի . երգելով «Որսկան Աղբեր»ը) Ինքը բան չունի , աշխարհք բեռ մը խելք ունի :

Այժմ .— (Կօշիկը գամելով) Է՛ր . ի՞նչ եղաւ :

ՎԱՐԴԵՐ .— Թէ դամը թռի աչքիս զարնա , դետ քոթած չարիսի համար աչքիս լուսը՞ մըն ճողա :

Այժմ .— Տըլէ Աստուած , մարդը կնկա առջեւ շաշուրք-

մայի չի բերես: Ա՛յ Երուսաղեմայ փշի ծառ, հազար խաթ կա-
շու մէջէն ծայրը չէնկէլ դամբ ինտո՞ր կը թռի, ինտո՞ր աչ-
քիդ կը կըպի:

ՎԱՐԴԵՐ.— Մուրսի գլխի՛դ, տէ չէ՞, Աստուած քեզի
դէթոր պիտի չինէ եղեր, Համուռը չէ կլորուեր՝ մարդ է չիներ:

ԱԿՕՃ.— Պրծա՛ւ դնաց, լաւ որ քեզի չէ հարցուցեր, կնիկ
չէ չիներ:

ՎԱՐԴԵՐ.— Հապա չէ՛, ընուր համար կնկա խալին կը-
րակ կը վառի ձեր գլխին մէջ:

ԱԿՕՃ.— (Կօշիկը հագնելով) Աղայի տուն, աշխատաւոր
մա՛րդ: Թէ բերնիդ լարը թուլցնես, Թափածդ ինտո՞ր պիտի
հաւաքես... տըլէ Աստուած, համբերութի՛ւն, համբերու-
թի՛ւն:

ՎԱՐԴԵՐ.— Համբերութիւն մեղաւորիս, չարչարողիս.
պագ ուզողիս:

ԵՐԿՈՒՔԸ.— (Մարելու չափ խնդալ)

ԱԿՕՃ.— Տէ օրի չես ըսեր՝ սիրտդ թռեր՝ վրա՛ս ինկեր է:

ՎԱՐԴԵՐ.— Մեղա Աստուած, էլին դուռ է. մեզի ծո՞ւռ է:

ԱԿՕՃ.— է որ պիտի պագուըտինք ու կարգուինք, քաւոր-
նիս ո՞ւր է. (ձեռքը կը նետէ Վարդերի վզին):

ՏԵՍԻԼ Դ.

Նոյնք եւ Ծուռը (Գիծ-կիրակոս)

ԾՈՒԻ.— Օ՛, հէ՛...:

ՎԱՐԴԵՐ.— Խարէ խատէ՛...:

ԾՈՒԻ.— Պագ կուտաս, հէ՛... տէ՛ տէ՛...:

ԱԿՕՃ.— Լուիկ աղբէր, կը սխալուիս, ծխրիթը թռեր՝
Վարդերին ծոծրակն էր ինկեր՝ ահա որ պիտի հանէի, ներս ե-
կար՝ տեսար:

ԾՈՒԻ.— Վայ խաւամքի խուշ, ո՞վ է ըսեր, ինտո՞ր է լըս-
ուեր որ Վարդօն ճտին մեղր է քսեր... տէ՛, տէ՛...:

ՎԱՐԴԵՐ.— Խարէ խատէ՛...:

ԾՈՒՌ. — Պագ կուտաս, է՛... (դուրս) :

ՎԱՐԴԵՐ. — Ահօ ջան : Վարդը առանց փուշի չի էղնիր :

ԱԿՕՃ. — Ոչ վարդը կ'ուզեմ, ոչ փուշը : Ետիս գնա Սա-
տանա, (դառնալ եւ կրկնել Հրաժարիմք) Հրաժարիմք ի սա-
տանայէ եւ ամենայն խարէութենէ նորա, ի չար կամաց նո-
րա, ի չար հրէշտակաց նորա, հրաժարելով հրաժարիմք եւ ա-
պա դառնամք (կը դառնայ դէպի Վարդերը) ի կամս Աստուծոյ
(կը խաչակնքէ) :

ՎԱՐԴԵՐ. — (Աւելը քաշելով գլխին կը գարնէ) Մուրսի
դիրք'դ : (Դուրս) :

ԱԿՕՃ. — Հրաժարիմք ի փորձանացն կանանց եւ մասամբ
նորին. Ամէն : (Կը ծխէ) :

ՏԵՍԻԼ Ե .

Նոյնք եւ Արագ

ԱՐԱՋ. — (Դուռը կը բախէ) :

ԱԿՕՃ. — Երեւանի փոսթան եկաւ երեւի (կը բանա դուռը) :

ԱՐԱՋ. — (Ծպտուած՝ գիւղական տարագով՝ նման արե-
ղայի) Բարեւ օտարականիս :

ԱԿՕՃ. — Բարեւ հիւրիս :

ԱՐԱՋ. — Ո՞րի տանը գտնուելու պատիւը ունիմ :

ԱԿՕՃ. — Մեկիքներու մեկիք երկայնաբազուկ Արդութեանց
մեծատոհմ գերդաստանին շէն ու պայծառ առաստաղին ներքեւ
կը գտնուիս :

ԱՐԱՋ. — Երկայնաբազուկ, ըսել է քո մեծիդ թեւերը Ղա-
րաբաղէն Երեւան կը հասնին : Կոչէ ղինքը Մեկիք կարճաբա-
զուկ : Այնքան կարճ են անոր ձեռքերը որ նա չէ կարողացեր
կրնկի վրայ բաց մնացած իր տան դռները գոցել... :

ԱԿՕՃ. — Օտարական, կամ այս տունէն դո՛ւրս եւ կամ
յարգանք մեծատոհմին Ղարաբաղա :

ԱՐԱՋ. — Ինձի նայիր, ընկեր, երէկի երազներով ներկան
ապրել կարելի չէ, իմ խօսքս հրացանի գնդակ է, մէկ որ սու-

րաց էլ ետ չի դառնար: Չարժեր եւ արդէն չեմ ալ ուզեր, որ վէճ հարուցանեմ փրկիկուած առաստաղի մը տակ, որի բոլոր սիւները ծածկած են: Մէյ մը շուրջ նայէ...:

ԱԿՕՃ. — (Շուրջը նայելով) Տէր Աստուած, բարեկամ, ուղիղ նայիր. այս տան մէջ ծածկած սիւն չկայ: Եթերադոյն այս կամարին տակ Արդութեանց տոհմի մեղիքները փայլեր են իբրեւ փայլուն աստղեր, վա՛յ այն սեւ ամպին, որ կը վազէ բոլորեւ ու մթաղնել Ղարաբաղի մեծութիւնը:

ԱՐԱԶ. — Մի հայհոյել ամպերուն, ընկեր, ցօղը շողին կ'ընկերանայ եւ կեանք կուտայ շուշանին: Դուն տեսե՞ր ես շուշանին փթթումը աղատ դաշտերուն մէջ, ա՛սա՛ ինձ: Դուն տեսե՞ր ես թէ ի՛նչպէս խորշակի թունալից շունչին տակ շուշանին հեղահամրոյր վիզը կ'ոթնուկէն վար կը կախուի, ինչպէս կոյսը գերեզմանի եղբին...: Արեւս վկայ ընկեր, ամբողջ մէկ տարի կ'ընէ որ կը քալեմ հերկերու մէջէն. քարխուցներէն եւ փուշերու ճաղկուտներէն բրտացած են ոտքերս, ու մոմուռը զարկեր է սիրտս միշտ. բայց դեռ իմ հոգուց խորանի բոլոր սիւները ուղիղ են ու կանգուն եւ միշտ ալ կը վառի սիրոյ եւ յոյսի պայծառ ջահը ինձ համար. քեզ համար եւ Հայաստանին համար...:

ԱԿՕՃ. — (Ինքնիքն) Խորհրդաւոր հոգի մը. չատ խելօք բայց խելքէս դուրս մարդ. իմ գործս չէ այս մարդուն հետ վիճիլը: Օտարական, ուղիղ 30 տարի կ'ընէ որ այս մեծատան ծառայութեան մէջն եմ, առաջին անգամն է որ կը հանդիպիմ մէկու մը, որ իրապէս անկախ է, խելախ է եւ չի թեքուիր աւերակալութիւններու առջեւ. պոռալօ՛, չեմ գիտեր թէ ո՞վ ես. եւ ինչո՞ւ համար կը դեղերիս, բայց քեզ սիրեցի, տղամարդ ես: Աստուած շնորհքդ պահէ:

ԱՐԱԶ. — Ամէ՛ն:

ԱԿՕՃ. — Աստուած սրտիդ մուրադին հասցնէ քեզ:

ԱՐԱԶ. — Ամէ՛ն:

ԱԿՕՃ. — Աստուած աւելցնէ ոյժդ, որ հարուածես կեղ-

ծիքը, բռնութիւնը եւ զուլումը :

ԱՐԱՋ. — Ամէ՛ն. եւ թոյլ տուր ինձ խնդրել գաւաթ մը գինի, կտոր մը հաց ու քիչ մը աղ :

ԱԿՕՃ. — Ինչո՞ւ համար թոյլ չես տար քեզ նման հուժկու եւ իմաստուն տղամարդու համար պատրաստել ճոխ սեղան մը :

ԱՐԱՋ. — Ես սովոր չեմ ուրիշի աշխատանքով պատրաստուած ճոխ սեղաններէն լափել :

ԱԿՕՃ. — Դուք Հնչակեա՞ն էք :

ԱՐԱՋ. — Լո՛ււ կաց :

ԱԿՕՃ. — Դուք Պալչէ՛վի՞կ էք :

ԱՐԱՋ. — Լո՛ււ կաց :

ԱԿՕՃ. — Ապա ի՞նչ էք :

ԱՐԱՋ. — Լոււ կաց : Լուսթեան մէջ մարդը խորհրդաւոր է եւ խորո՛ւնկ : Խորհէ՛, ապա խօսիր :

(Դուռը կը գարնուի) :

ԱԿՕՃ. — (Դէպի դուռը շարժուելով) Մտէ՛ք :

ՍՈՒՐ ՀԱՆԴԱԿ. — (Ներս) Երեւանի փոսթը : Խնդրեմ ստորագրեցէք այս հինգ հեռագիրները. եւ ապահովադրուած ծըրարները, իսկ այս երկու հեռագիրներու պատասխանը կ'ուղուի անմիջապէս :

ԱԿՕՃ. — Ա՛յս բոպէ՛իս իմաց տամ Մելիքին, կուգայ, կը ստորագրէ եւ կը պատասխանէ :

ՍՈՒՐ ՀԱՆԴԱԿ. — Ժամանակ չիկայ եղբայր, ստիպուած եմ աճապարել : Որքա՛ն հանդարտ էք, Հայաստանը սկսեր է արիւն փսխել, նոյնիսկ Ղարսը վտանգուած է :

ԱԿՕՃ. — Այս բոպէ՛իս, եղբայր ջան. (դուրս ելլելու փորձ)

ԱՐԱՋ. — Տուր ինձ այդ թղթերը :

ԱԿՕՃ. — Այդ չէ՛ կարելի :

ԱՐԱՋ. — (Զինքն քաշելով) Տեղդ գամուիր, թուղթերը տուր :

ԱԿՕՃ. — Տէր Աստուած, օրը կ'ելլէ, չարը չեւեր : (Թղթերը կուտայ Արաքին) Ես հոս չեմ :

ԱՐԱԶ. — *Եթէ փորձես դուրս ելլել, կը մեռնիս* (կ'սկսի բանալ հեռագիրները եւ կարդալ) : Ա. Հեռագիր... Մելիք Արգուքեանց, Թաքարները մտադրել են յարձակուել Ղարաբաղի վրայ Թրքաց հրահանգներով, կարո՞ղ էք դիմագրաւել, իմացուր :

Թիֆլիս

ԲԷԿԱՏՏԵԱՆ

Բ. Հեռագիր. — Մելիք Արգուքեանց, խնդրեմ պատրաստելիք ընդունելու իմ բանակի սպաներից եւ զինուորներից 50 հոգու, գալիս իմ տեսնելու Հայաստանը : Գերուած Արագը ըսպաններ են Թուրքերը Երիզայի մօտ :

Ղարս

ՀՐԱՄԱՆՄՏԱՐ ՍԵՒԱՆ

Գ. Հեռագիր, Մելիք Արգուքեանց, Շուշին կարող է վրտանգուիլ Թաքարական յարձակումներից, կայ եւ Պալշէվիքեան վտանգ, գալիս է մեր մերկայացուցիչը, Ղարաբաղը եմքարկելու էք ընդհանուր զօրակոչի, կը ցանկամ իմանալ ձեզ :

Երեւան

ՎՐԱՏԵԱՆ

Դ. Հեռագիր. — Մելիք Արգուքեանց, Ստացեր եմ հեռագիրդ, ցանկանում եմ մօտդ լինել այս շաբաթ :

Ալեքսանդրապոլ

ԼԱԶՕ

Ե. Հեռագիր. — Մելիք Արգուքեանց, Ալաշկերտից հասանք Ղարս, եթէ հիւանդութիւնդ ծանր է, իմացուր, գալիս եմ :

Ղարս

ՈՐԴԻԴԻ ԼՕՐԴՍ

(Կ'ստորագրէ, կը պատասխանէ հեռագիրներուն եւ կը յանձնէ Սուրհանդակին :) *Ընկե՛ր, ա՛ռ այս թղթերը եւ սուրայ նպատակիդ :*

ՍՈՒՐ ՀԱՆԴԱԿ. — *Սիբո՛ւլ (դուրս) :*

ԱԿՕՃ. — *Ի սէ՛ր Աստուծոյ եղբայր, ձեր արածը շիտակ չէ՛ր, ի՞նչ յանդգնութեամբ մի օտարական ինքզինքին թո՛յլ կուտայ ստորագրել Մելիքիս եկած հեռագիրներու պատասխանը :*

ԱՐԱԶ. — *Ո՞ր տեղացի ես :*

ԱԿՕՃ. — *Մշեցի եմ :*

ԱՐԱՋ. — Մտիկ տուր ինձ, եւ այս՝ եւ այն՝ ինչ որ ըրի ու կ'ընեմ, յողուտ այս մեծատանն է, որուն անունը Հայաստանն է: Երդուիր որ լուռ մնաս. կը մեռնիս, վճռի՛ր:

ԱԿՕՃ. — Կե'րդնում:

ԱՐԱՋ. — (Կը համբուրէ փակատէն) Կղպէ բերանդ, մինչեւ որ խօսելու վայրկեանը հասնի: Եւ երբ սկսիս խօսիլ, խօսէ մարդու պէս: Ոչ սարդ դարձիր թակարդելու համար եւ ոչ ալ ճանճ դարձիր թակարդուելու համար, ուղի՛ղ (դուրս):

ԱԿՕՃ. — (Գլուխը փեքելով) Ո՞վ էր այս սուրբը: Սուրբը քիւսի ամմա՝ սատանայի խելք ունէր. Անունն իսկ հարցնել մոռցայ: Ով ալ որ ըլլայ՝ շիտակ մարդ էր եւ իր խօսքը գետին ձրդողներէն չէր, պէտք է լուծ, դնամ ծրարները Մելիքին յանձնելու: (Նամակ, քերթեր, հեռագիր առնելով դուրս երթալու տեսն ներս կը մտնէ վարդերը):

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՎԱՐԴԵՐ. — Ակօ Զան, խեր աղբեր, հողուս տունը, մի քապէ սպասիր, ասելիք ունիմ:

ԱԿՕՃ. — Ետիս դնայ սատանայ (դուրս):

ՎԱՐԴԵՐ. — Ա՛յ մուխդ մա'րի, անխելք գիւղացի. ճէն-նէ՛մ, հազըր հացը ուտելու ակռայ չունիս նէ՛, ե՛ս ի՞նչ ընեմ: Արի տես որ սիրտս փրթեր Ակօճին կպեր է: Ա՛խ, Ակօճ, սէվլի պոյիդ չբին նստիմ, (իմֆնակորոյս վիճակով քեւատարած դէպի դուռը) Մուրազս տո՛ւր հայ տղայ, մուրազս տուր:

ՏԵՍԻԼ Է.

Նոյն եւ Ծուռ

ԾՈՒԹ. — (Ներս գալով ուղիղ կը փալէ վարդերի գրկին մէջ):

ՎԱՐԴԵՐ. — (Իմֆնակորոյս վիճակով կրծքին կը սեղմէ Ծուռը):

ԾՈՒԹ. — Է՛, հէ՛....:

ՎԱՐԴԵՐ — Խարէ՛ խատէ՛ . . . :

ԾՈՒԽ — Պա՞գ կ'ուզես է՛, տէ՛ տէ՛ . . . :

ՎԱՐԴԵՐ — Հոտած պուտուկ, դո՞ւն մնացիր վրաս խոսող :

ԾՈՒԽ — Ե՞ս գրկեցի քեզ, թէ՛ դո՞ւն գրկեցիր զիս, կը հասկնամ Տիկին Վարդեր, կը հասկնամ, դուն ալ կը հասկնաս հասակիդ մեռնիմ, կակուղ Վարդեր : Թէ՛ որ խօսք տաս տիկս գինիով լեցնել, բերանս կը կղպեմ, Աստուած վկայ մարդու չեմ ըսեր, թէ՛ տիկս չը լեցնես Արագեաղի անուշ խաղողէն չինուած չիբին գինիով, կ'եւլեմ ժամու տանիքը կը պոռամ, Վարդօն Ակօճը կը սիրէ՛ . (պօռալ) Վարդօն Ակօճը կը սիրէ՛ . . . :

ՎԱՐԴԵՐ — Տօ՛, սո՛ւս, սո՛ւս, ուզածդ գինի թող ըլլայ :

ԾՈՒԽ — Աչքս լո՛ւս, լո՛ւս, ուզածս միայն գինի է, (գաւաթը գրպանէն հանելով) կը խմեմ Հայաստանի կենացը, կենցեցէ Արաղը (գաւաթը կը նետէ, ուրիշ գաւաթ մը գօյրիէն հանելով կը լեցնէ) կը խմեմ Լորիսի կենացը, անկցի Սեւանը (գաւաթը կը նետէ) :

ՎԱՐԴԵՐ — Թաղեմ արեւդ, բերանդ չորնայ :

ԾՈՒԽ — Սպասիր, (ուրիշ գաւաթ մը կը քրծփի գրպանէն հանելով) կը խմեմ հայ աշխատանքութեան կենացը, անկցի միլիթարիզմը, (գաւաթը կը նետէ) :

ՎԱՐԴԵՐ — Լեզուդ որդնի, դուն կը հայհոյես հայկական բանակին, խման մարդ :

ԾՈՒԽ — Սպասիր, (ուրիշ գաւաթ մը կը հանէ գլխարկի տակէն) կը խմեմ Սուրբն Փարամազի կենացը :

ՎԱՐԴԵՐ — Քամպախ, ինչու կը կոտորես դաւաթները :

ԾՈՒԽ — Ով որ մէկուն կենացը կը խմէ, այդ դաւաթը ուրիշի մը բերանին փոխանցելու չէ, եւ թոյլ տալու չէ որ անկեղծութիւնը խառնուի կեղծիքին : Մէկ դաւաթը մէկ մարդու կենացը եւ կ'արժէ կոտորել այդ դաւաթը (կը նետէ գաւաթը) — (ոտփի ձայնը) :

ՎԱՐԴԵՐ — Հեռանանք, եղբայրս եկաւ :

ԾՈՒՌ. — Տիկս պիտի լեցնե՞ս գինիով, թէ ոչ կը պոռամ
(կը պոռայ) Վարդերը Ակօճը կը սիրէ՛ . . . :

ՎԱՐԴԵՐ. — Մի պոռար, կը լեցնեմ 10 անգամ, քայլէ հե-
տըս :

ԾՈՒՌ. — Ձեմ դար, բայց չեմ պոռար :

ՎԱՐԴԵՐ. — (Դուրս) :

ՏԵՍԻԼ Ը .

Նոյն, Մելիք, Մեծիկ, Ակօն, Արազը՝ Արեղայի Հագուստով
(Բռլոքը կը մատիմ)

(Ակօն եւ Ծուռ ոտքի) :

ՄԵԼԻՔ. — Ձեմ խմանում : Երեւի հեղեղը պիտի քչէ մեզ եւ
ս'իլ գիտէ ի՞նչ ձեւ տղամերու մէջ : Բէէլլար, լաւ խմացիր, ներ-
կայ ժամանակներու մէջ մեր մելիքութեան դահը չէ կարող յա-
րատեւել եւ պիտի անցնի պատմութեան : Դա իր կարգին, իսկ
ինքս ինկեր եմ մի զարհուրանքի մէջ, որից դուրս գալը գրեթէ
անհնար է : Ես կը հասկնամ թէ իմ հայրենի տան բոլոր սիւ-
ները ծոմուկած են, ուղիղ ոչինչ մնաց եւ պիտի խորտակ-
ուինք :

ԲԷԿԼԱՐԵԱՆ. — Մի յուսահատուիր Մելիք, բոլոր փոթո-
րիկներէն վերջ ծիածանը կը փայլի, յոյսը նախ կը փթթի, ա-
պա կը մահանայ եթէ չը ծաղկի :

ՄԵԼԻՔ. — (Ոտքի) Ակօճ :

ԱԿՕՃ. — Տէր իմ :

ՄԵԼԻՔ. — (Ոտքի կեմալ) Ո՞ր յանդգնութեամբ սուրհան-
դակը ճամբու դերի առանց զիս տեսնելու :

ԱԿՕՃ. — Մելիք ջա՛ն, երբ մէկը չուզեր բանի տեղ դնել
գէմինը ու կը մեկնի առանց սպասելու, ես ի՞նչ կարող եմ ը-
սել : Արեղան հոն էր, եւ նա կարող է վկայել որ ուղիղ եմ :

ՄԵԼԻՔ. — Ո՞ր Արեղան :

ԱՐԱՋ. — Ե՛ս ինքս :

ՄԵԼԻՔ. — Ո՞ր վանքի Արեղաներէն էք :

ԱՐԱՋ. — Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետէն :

ԲԷԿԼԱՐԵԱՆ. — Ո՞ր սուրբի մասունքով կը շրջադայիք :

ԱՐԱՋ. — Աջն ազատութեան Հայաստանի :

ՄԵԼԻՔ. — Ի՞մ Հայաստանին :

ԱՐԱՋ. — Քո եւ իմ Հայաստանին :

ՄԵԼԻՔ. — Քոնը չը գիտեմ, բայց իմ Հայաստանս խելքին եկեր՝ խոտիկէ խորունկ վշտերէն . . . :

ԲԷԿԼԱՐԵԱՆ. — Կը յարգեմ կարգդ, Արեղայ, բայց կ'անձկայի որ դէն հրէիւր սքեմդ, վար տայիւր մորուքդ, եւ ես կ'ուսնենայի իմ որդիս Արազը : Աչքերուդ մէջ թրքաց ձեռքը գերի ինկած զաւակիս պատկերը կ'ապրիմ, եւ ո՞րքան նմանութիւն . . . :

ԱՐԱՋ. — Կտրի՞ճ էր քո տղադ :

ՄԵԼԻՔ. — Մի շարժեր այդ լարը . . . անհնական բան է ձըմեռուայ բուքին տակ դարնան ծաղիկներու գովքը ընել : Երեւի հիւր էք ինձ, կարող էք հանգիստ ընել այս առաստաղին տակ որքան ատեն որ կ'ուզէք :

ԱՐԱՋ. — Ձը գիտեմ : Բայց յուսալից եմ թէ զգոյշ կը լինիք զիս դասել ձրիակերներու դասին, ուրիշի աշխատանքէն ոչ իսկ մէկ պատառ բերան տանելու մարդն եմ : Իմ խօսքս սքեմէս բարձր է :

ՏԵՍԻԼ Թ.

Նոյնք եւ Սուրբանդակ

ՍՈՒՐ ՀԱՆԴԱԿ. — Երկու հեռագիրներ Մելիքին : (Դուրս) :

ՄԵԼԻՔ. — (Արեղային) Աստուծոյ մարդը, կարդայ ասանք :

ԱՐԱՋ. — «Մելիք Արզուլթեանց, Ղարսից ճանապարհ ինկայ փոխարինելու համար քո եւ քո աղջկայ շնորհքը. դուցէ գիտունք :

Բերդապահ եւ Հրամանատար Ղարսի

ՍԵՒԱՆ

ՄԵԼԻՔ. — (Զայրացած) Իմ աղջկայ չնո՞րհար. այդ ի՞նչ է, մեր ո՞ր անչնորհաբան համար կ'ակնարկէ այս մարդը Սկո՛ւտ :

ԱԿՕՃ. — Խնդրեմ Մելիք :

ՄԵԼԻՔ. — (Զայրացած) Լո՛ւի՛ր, այ քեզ 30 տարուայ հաւատարիմ սողուն : Իմ պատուախնդիր աւանդապահ տանը մէջ ո՞վ սարքեց անխմանալի այս դաւը : Գնա, կորի՛ր, չէմիքէս դուրս ինկիր, դաւադիր հաւատարիմս, ո՞վ եւ ի՞նչ պատասխանեց Սեւանի հեռագրին : Ասա ուղիղը, այլապէս կ'աքսորեմ քեզ մինչեւ Սիպերիա :

ԱԿՕՃ. — Մելիք ջան, այս բոլորն էլ հրաժարիմ գործաւարութեան պաշտօնից, եւ ինքներեւն ճամբայ կ'իյնամ դէպի Սիպերիա : Ես դաւած չեմ քո տանը :

ՄԵԼԻՔ. — Կորի՛ր, կորի՛ր, այլեւս մէկ վայրկեան մնալու տեղ չունիս :

ԱԿՕՃ. — Կ'երթամ, կը կորիմ արդէն : (Քալել դէպի դուռը) :

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ՎԱՐԴԵՐ. — Ի՞նչ է նորէն կուտ կերեր երկինք ելեր ես, հօրեղբայր, իղձիդ դոները մի կզպեր, ուղիղ 30 տարի հաւատարմօրէն ծառայող գործաւարդ ինչո՞վ վարձատրեցիր :

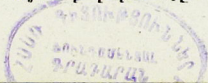
ՄԵԼԻՔ. — Իմ տունս ինձ դէմ է ըմբոստացեր : Գժուել, խելքի եկեր, խենդացեր էք բոլորդ, թէ կ'ուզե՛ս, գնա՛ դուն ալ :

ՎԱՐԴԵՐ. — Հետս քալէ, սեւ մուր մարդ, (կ'ուղիւնդիմ դուրս) :

ԱՐԱՋ. — (Ոտքի կը կեցնէ գիրեմք) Խնդրեմ, մէկ բոլէ միայն, Մելիք ջան, ես կը կարծեմ թէ շփոթութիւն մը կը տիրէ տեսնուածին մէջ : Կարելի՞ էր իմանալ, ո՞վ է հրամանատար Սեւանը եւ ի՞նչ կապ ունի ձեր գերդաստանին հետ :

ՄԵԼԻՔ. — Կարող եմ ասել թէ՛ հրամանատար Սեւանը իմ աղջկանս բռնի նշանածն է :

ԱՐԱՋ. — Այս ո՞ր դարու մէջ ենք, որ կարելի կը լինի

սոնութեամբ տիրանալ աղջկան մը սրտին : Որքան ես գիտեմ ,
թրքական բանակը սկսեր է բաղխել Հայաստանի դրան . իսկ
նա իբրեւ Ղարսի հրամանատար , պարտական է մնալ հոն եւ
դիմադրաւել թշնամիին՝ ցոյց տալու համար իր շնորհքը : Ան-
շնորհք ինքն է որ փախուստ կուտայ : Եթէ քո աղջիկը դա-
տողութիւն ունի , անոր տուած ժանգոտած մատանին իր մա-
տէն դէն կը շարտէ , եթէ դուն իրական հայր ես՝ կը հաստա-
տես աղջկանդ արարքը , տղամարդը հետեւանքի մասին չի մը-
տածեր :

ՄԵԼԻՔ. — (Մեծիկիմ) Տէ խօսիր , Մելիք :

ՄԵԾԻԿ. — Ի՞նչ խօսիմ , Մելիք :

ՄԵԼԻՔ. — Հաւանիր կամ հակառակիր Արեղայի ասածին ,
ու զիս դուրս հանէ այս խրամատէն :

ՄԵԾԻԿ. — Քո աղջիկը տղայիս նշանածն էր , տղաս դնաց ,
կ'ըսեն ինձ թէ՛ մեռա՛ւ , (գլուխը շարժել) , մեռա՛ւ . . . : (Ոտքի)
Հարսնացուս ազատէ այս կապանքներէն : Ե՛տ տուր նշանը եւ
պատրաստուիր կուռիլ միլիթարիզմին դէմ : Կը հաւնիմ Արե-
ղային , նա արդար է իր վճիռին մէջ : Պէտք է ետ տաս մատա-
նին :

ՄԵԼԻՔ. — (Ոտքի կեմալ) Ե՛տ տալ մատանին , չէ՞ որ ա-
նոնց նշանտուքի հանդէսին մէջ իրենց երջանկութեան ու ա-
րեւշատութեան գինին խմեցինք :

ԾՈՒԹ. — (Ներս գալով) Ձէտ նշանտուքի գինիին մէջ ես
ջուր խառնեցի , խմածիդ կէսը ջուր էր , էդ հէ՛ջ :

ԲՈԼՈՐԸ. — (Կը խնդան) :

ԾՈՒԹ. — Հա՛ , Աստուած վկայ ջուր խառնեցի , դէտ նը-
շանտուքի մէջ , անմեղ հարսէն դուրս չիտակ մարդ չիկար :
Փեսացո՛ւն ըսես , կը նմանէր կաւէ փեթակի , քսան դաւաթ
ջուրը գինի տէյի խմցուցի , համը անգամ չը հասկցաւ , ու դե-
ւէր ինքն իր գլխին Հայաստանին կը տիրանա՞յ :

ՄԵԼԻՔ. — Աստ տեսնեմ խեղճատակ , ես ի՞նքս ալ չիտակ
մարդ չէի՞ այդ հանդէսին մէջ :

ԾՈՒՌ. — Հէլպէ՛ք չէ՛ր. . . :

ՄԵԼԻՔ. — Տէ կորի՛ր. դո՛ւրս կորի՛ր. ա՛յ ձեզ գլխագրով
աւագակներ : Աղաւաղեցիք ամբողջ մի գերդաստան ու մեզ ձը-
ղեցիք հէնէ՛քի մէջ, կորի՛ր. . . :

ԾՈՒՌ. — Մեղիք ջա՛ն, (գաւաթը կը լեցնէ) Մարդը սխա-
լական է . լաւ մարդ ես, բայց տեղ ալ եղեր է որ սխալուած ես,
(գաւաթը վերցնել) անոր նոր կեանքին համար, կեցցէ աշ-
խատաւորութիւնը (գաւաթը գետին կը նետէ ու դուրս կ'եր-
թայ) :

ՄԵԼԻՔ. — Խօսիր Մեղիք :

ՄԵԾԻԿ. — Շուարած եմ Մեղիք. մէջտեղը մի բան կը դառ-
նայ. չեմ խմանում թէ ի՞նչ է եղածը. . . : Խենդերն անգամ խո-
րախորհուրդ խնդիրներու մէջ ինկած են :

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

Նոյնի եւ Ակօն

ԱԿՕՃ. — (Զեռքը կը ծփին խոնարհելով) Տէր իմ :

ՄԵԼԻՔ. — Որո՞ւ ձայնն է որ կը լսեմ :

ԱԿՕՃ. — Հաւատարիմ գործավարիդ :

ՄԵԼԻՔ. — Ասա՛ ուրեմն :

ԱԿՕՃ. — Հայ զօրքը թթաւանի ափին վրայ կանգ առեր՝
կը պարէ . իսկ ձիերը մեր ցանքերուն մէջ աւերներ կը գործեն :
Մեռանն է եկողը, ու հողը իսկ չէ որ ձիերը ռէնչպէրին ցան-
քերը կ'աւրեն :

ԱՖԵՂԱՅ. — Ի՞նչ. ու հողն ալ չէ որ ձիերը սէնչպէրին ցան-
քերը կ'աւրեն : (Շտապել դուրս) :

ՄԵԼԻՔ. — (Ոտքի) Գործավար, լուր տուր քաղաքացինե-
րուս, որ հայ զօրքը քչեն դէպի ճակատ :

ԱԿՕՃ. — Բայց տէր իմ, անոնք զինուած են մօտին հրա-
ցաններով :

ՄԵԼԻՔ. — Անոնք դէնքով, մենք բիրերով :

ԱԿՕՃ. — Այս բոպէիս (կը դառնայ դէպի դուռը) :

ՄԵԼԻՔ. — Թո՛ր կրակի նման, ես ինքս հո ն կը լինիմ :
(Բռնորը դուրս) :

ՎԱՐԴԵՐ. — (Ճերմակ չիք մը մակատը կապած, գոգնոցի մէջ քիչ մը լուրիա լեցուած, կուգայ ու գետինը կը մտնի, կը սկսի մաքրել) Մուրսի ձեր գլխին, է որ Հայը Հայը կը տեսնայ, կը դառնայ Ասլան-խաբլան : (Զեռքը օդին խրել) Մուրսի ձեր գլխին... : Ի՞նչ է եղեր, թէ՛լ մը ցորեն, թող պահաս ըլլայ, հապա Հայ դօրքը թէ՛լ մը ցորեն ալ չարժեք... : Աշխարհքին առջեւ խախք ու խայտառակ կ'ըլլանք, հալով եօլով աղջիկներն նշանեցինք լուսու պէս տղի . հիմա ալ մատանին ետ ըրէ՛ Մե-
լի՛ք . էհ ինչո՞ւ... կէօյէ Հայաստանը Սեւանին լաբախ չէ . մուրսի գլխի՛դ . Մեծօ... ամէն բան մասխարա... (ակռաները մոկել) ա՛խ ես ըտ մօրուքիդ թէլիկները քաշէ՛ր՝ թոնիրը քէէ՛ր, Մեծօ՛ , Աստծոյ խշմին ոստո գաս . կրակ թափի գլխիդ . Գոմո-
րը փնտռես, Սողոմը գտնես... Հայութեան սուրբ ժամու կար-
գըն ու կանոնը ջուրի վրայ տուողին աչքերը ճողա, ինչալլա՛հ, պիտի ճողա, (նստի կ'ելլէ օձիկը քօքուելով քալել) ամա՛ն, աման, աման... (դուրս) :

ՏԵՍԻԼ ԺԲ .

ԼՈՐԻՍ. — (Աջ ձեռքը փաթաթուած, վզին քարշ, զինուորի տարագով, աւրը եւ գէմքը վրան) : Հա՛յր, հօրքո՛ր... Հայաս-
տա՛ն... Հա՛յր... : Ոչ ոք կայ, պարապութիւնն է թառեր Ղա-
րաբաղի Մելիքութեան դարաւոր այս դահին չուրջ... : Հասած հունձքին առջեւ խուրձերը մանգաղին դործն է... : Իսկ հոս ոչ խուրձերը կ'երեւին ոչ հասկերը... : Ես կամ որպէս ժառան-
գորդ (ձեռքը կը դնէ մելիքութեան քաղմոցին վրայ) ահա՛մեր-
կացուած դահը Ղարաբաղի Մելիքութեան : Երկայնարագուկ-
ներու յննած այս քաղմոցին չուրջ գետերու նման փրթեր փրթ-
փրթեր ու հոսեր են դոռողութիւնը, փառամոլութիւնը, խո-
րամանկութիւնը, կեղծիքը, դուցէ եւ գուլումը : Այս դահը
տէրն ու ծառան ընտրուէր է ու արհամարհեր է մարդկային

իրաւանց հիմքը կազմող հաւասարութեան սկզբունքը — Սոցիալիզմը: Եւ այս գահը կ'անձկար իր ոտքը ամրացնել «Արա-րատեան Հանրապետութեան» ճեղքուած ճակատին վրայ, որուն իրրեւ տասանորդ վճարեցի թեւա... Օ՛հ, չեղո՛ւմ, չեղո՛ւմ մը, որ կրնայ խռովել զինուոր անուան տակ խլուած միամիտ աշխատաւորներու փշրուած ոսկորները... զինուորը կը մեռնի, զօրավարը կ'ապրի... իր «հերոսական» արարքին անգիտակից կտրիճ զինուորը իր անտեղի մահով մեղկերը կ'ապրեցնէ՝ ճնշումը հաւերժացնելու համար... քո մահը ո՛ւմ համար էր Հայ զինուոր...: (Խրոխտ դիրք.) Հայկական Արա-րատը. հայկական զօրքը, բանակը, մե'ր բանակը փեռեկտը-ւած է. փախանք արդէն. (Իյնալ աթռոյթ մէջ ձեռքը ճակա-տին) Խարսը ինկաւ, եւ նրա բանալին մնաց Գարապէճիւրին ձեռքը... այդ կոպիտ տականքը հայ աշխարհը պիտի ողողէ, եթէ մեր թիկունքը իր յենարանը չը դնէ...:

Պէտք ենք փոխել յատաակզիծը: Մինչ այս փորուած մեր քաղաքական դիրքերու բոլոր քարերը խախտելու ենք եւ հիմ-նելու ենք նոր պարիսպը...: Եւ թող վար գան բոլոր հին սիւ-ները իրենց հնօրեայ խայակներով: Թեթեւցած փառքերու մէջ ծուխ եկող հին տաճարներու երեսը նոր արեւին կողմը պէտք է դառնայ: Սոցիալիզմը պիտի գահակալէ ու Հայաստան պիտի ենթարկուի: Մեր նոր կոռուճակատին ամենէն հատու ղէնքերը պիտի լինին խօփը, բրիչը եւ մանգաղը... Իսկ մեր բա-նակը՝ ի'նքն է հայ աշխատաւորութիւնը, ուսս աշխատաւորու-թեան ատկուն զինակիցը...: Թրքական բանակը ամբողջ Հա-յութիւնը ծալլեղէն առաջ՝ մեր քաղաքական տակտիկան, մեր ըմբռնումները, մեր հին երազները պիտի նորել ու յարմարել նորին:

Կը մերժեմ ժառանգելու մեղքութեան տիտղոսը եւ կը կանգնիմ հայ աշխատաւորութեան կողքին: Ես ուխտեցի...: (Կ'իյնայ քաղաքառոյթ վրայ եւ կը խորամայ մտածմամբ մէջ):

ՏԵՍԻՆ ԺԳ.

ՎԱՐԴԵՐ. — (Շերեփը ձեռքին ներս, կը յառի եւ ձեռքը բերնին դնելով) *Լորիսս* (կը վազէ, կը փաթթուի) *հոգիս, Լորիս*, (գոգնոցով աչքերը կը սրբէ) *փառք քեզ, Աստուած* (կուլա) :

ԼՈՐԻՍ. — Մի լար հօրքոյր, քամին տարաւ, քամին բերաւ, թեթեւ վէրք ունիմ, կ'աղեկնա, կ'անցնի: Ասա, տեսնեմ, ի՞նչպէս է քոյրս:

ՎԱՐԴԵՐ. — Լաւ է, որդիս, լաւ է:

ԼՈՐԻՍ. — Ի՞նչպէս է հայրս:

ՎԱՐԴԵՐ. — Լաւ է որդիս, լաւ է:

ԼՈՐԻՍ. — Ի՞նչպէս է գործաւորը, ի՞նչ կ'ընէ կիրակոսը:

ՎԱՐԴԵՐ. — Լաւ են, որդիս, լաւ են:

ԼՈՐԻՍ. — Ապա ի՞նչպէս է, ի՞նչ կ'ընէ Սումբուլը:

ՎԱՐԴԵՐ. — Սումբուլը՞, չը գիտեմ որդիս, չը գիտեմ:

ԾՈՒԹ. — Ան չի գիտեր, ես գիտեմ, Սումբուլը համբայիդ կ'սպասէ: Երդում կ'ընեմ, իշխանիս, որ Սումբուլի սիրտը միայն քեզի համար կը տրոփէ:

ՎԱՐԴԵՐ. — Մուրսի գլխիդ, փոթոտած բամպակը պատանք տէյի գլխի՞ս պիտի կարես: Մեծօյ աղջիկը Մելիքին հարսնցուն, ալ ի՞նչ մնաց որ ըլլայ:

ԾՈՒԹ. — (Դեռի նման խնդալ) :

ՎԱՐԴԵՐ. — (Դուրս) :

ԾՈՒԹ. — (Կը ծնկզոքի) Ողջոյն քո գալուդ, իշխանդ մեծազուն:

ԼՈՐԻՍ. — Մի ծուր իշխաններու առջեւ, ապրիր աշխատանքովդ եւ փնտռէ ինքնիշխանութիւնդ: Ես իմ կեանքի յատակադիծը փոխեցի: Կանգնիր եւ ձեռքդ ինձ տուր:

ԾՈՒԹ. — Շատ լաւ ընկեր, (գաւաթը լեցնելով) թանկագին կենացդ: (Գաւաթը կը նետէ, կը լեցնէ միւսը եւ կուտայ Լորիսին) :

ԼՈՐԻՍ — Քո եւ բոլոր աշխատաւորներու կենացը (կը խմէ) :

ԾՈՒՌ — Կոտրէ՛լ այդ գաւաթը :

ԼՈՐԻՍ — Ընդհանուրի կենացը պարպուած գաւաթը չի կոտրուիր, պահէ՛լ զայդ: Գնա հօրս, իմացուր գալս :

ԾՈՒՌ — Ա՛յս ըոպէիս (դուրս) :

ԼՈՐԻՍ — (Ընկնուած) Ո՞ւր հասանք եւ ի՞նչ մնաց որ չը յանձնեցինք թշնամուոյն: Մէկը մէկուն ետին մեր գիւղերն ու քաղաքները ձեռքէ հանեցինք ու վտանգեցինք ամբողջ Հայաստանը: Որը՞ երեւակայեմ, Իգտիբը՞, Ալաշկէ՞րտը, Խա՞րսը, Ալեքսանդրապո՞լը թէ՛ Անի՞ն, Հայաստանի դարաւոր կոթող Արարատը անգամ թուրքին յանձնեցինք ու այնպէս պըրծանք... տխմար քաղաքականութիւն... որը՞ պատմեմ, (դէմքը ձեռքիմ մէջ հեկեկալ) Հայաստա՞ն, Հայաստա՞ն...:

ՏԵՍԻԼ ԺԴ.

Նոյն եւ Հայաստան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — (Կարմիր հագած, դէմքին սեւ ֆօլ մը աջակողմէն կ'երեւի ու կը կանգնի, մեղմ կերկերուն ձայնով) Դո՞ւն կանչեցիր զիս...:

ԼՈՐԻՍ — Միայնակ էի եւ կ'այրուէի...:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Ինչո՞ւ լքեցիր ճակատը:

ԼՈՐԻՍ — Լքեցի հին երազներս ու վրայ տուի թեւս: (Մեղմ եւ ընկնուած) Ո՞վ ես դուն, ինչո՞ւ կը խառնես սրտիս մօխիրները: (Ազաչակամ ձայնով եւ նուազուն) Բա՛ց ինձ դէմքդ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Հրամանատար, ինչո՞ւ չը կռուեցար եւ ինչո՞ւ փախար:

ԼՈՐԻՍ — Դեւի նման կռուեր եմ: Դիմադրութեանս ո՞ր պատկերը կ'ուզես որ նկարեմ. խրամատներու երկայքին մինչեւ մեր ահուաները արեան մէջ էինք. երբ ընկրկելու փողը կը զարնուէր իրբեւ հրաման, կը մտնենք բերդը, կը կառչինք բա-

նախներէն մերկացուած թնդանօթներուն ու հնար չըլլար ծը-
խացնել ոչ իսկ մէկ ուումբ... հեռախօսները գետին ձգուած
էին, զինուորական շտապէն հրահանգ չէր լսուեր, մեկնած
մեծաւորներու մեռելութեան առջեւ իմ բանակս միւս մի՛նակ,
որպէս վերջին մնացորդ կրնկի վրայ բաց թողուած բերդի կրո-
նակէն դուրս եկաւ ինկած Ղարսէն...:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ու ինկաւ Ղարսը...:

ԼՈՐԻՍ. — Բայց դուն ինչո՞ւ համար իմ յաղնատանջ ոս-
կորներէն վշտի կսկիծներ կ'անցնես. ո՞ր Հայը գիտակցարար
կը դաւաճանէ իր հայրենիքին: Ղարսի մեր պարտութիւնը, սը-
խալ ըմբռնումներու, սխալ յատակազծի, սխալ հաշիւներու եւ
սխալ միտումներու արդիւնքն է, կշտամբէ ծրագրողները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ե՛ւ քեզ, որ նախօրօք չը կուտեցար ծուռ
յատակազծի դէմ: Ձէ՞ք ամաչէր:

ԼՈՐԻՍ. — Ո՞վ, (ոտքի կեմալ) Ե՞ս է որ պիտի ամաչեմ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Նստի՛ր, վերաւոր:

ԼՈՐԻՍ. — Սեւաւոր, բա՛ց ինչ քո դէմքը, որ գէթ վերքո
տեսնես, (նստիլ) կը լսե՞ս կտրատուող սրտիս տրոփիւնները...
Դիւցադնին կոռւանը գիտակցութեամբ մահն է: Վառօղի յիռ-
շիէն կերտուած մարդակեր մարդոց ամէն ձեւի արձան հրա-
պարակներէն վար պիտի թափուին եւ պիտի փչրուին այն գոր-
ծաւոր-ղինուորներէն, որոնց ոտքն ու ձեռքը միլիթարիստն ու
կապիտալիստը կրծեցին հայրենասիրական խաբեալայութեամբ:
Ես իմ ձեռքս տուի, բայց իմ աղայի եղունգը անգամ չեմ ու-
ղեր տալ կտուի մը, որը դասակարգային պայքար չէ եւ չար-
տարեւէր աշխատանքութեան քաղաքական եւ տնտեսական
պատմութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Դուն ըսիր թէ Հայաստանը վտանգուած է,
դուն ըսիր թէ Թուրքը կուզայ, Թուրք փաշալիզմը կ'սպառնայ
կլանել Հայաստանի ողջ Հայութիւնը: (Շչակաճ) Դուն ըսիր
թէ՝ Խարսը ինկաւ, կ'իյնայ Ալեքսանդրապոլը, Երեւանը եւ
գուցէ Ղարաբաղը (բարձր) իսկ ես կ'ըսեմ, կուտող Հայաս-

տանի լեռները պիտի չիյնան...:

ԼՈՐԻՍ — (Շչական) Արարատը գնաց:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — (Շչական) Այագեազը կայ (բարձր) եւ իր շուրջը խմբուած մօտ երկու միլիոն հայ աշխատաւորութիւնը կայ:

ԼՈՐԻՍ — Անդեկապար Հայութիւն մը, մատներ ենք չըւարման, փախուստի ու սարսափի: Գաղթը կայ...:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Ո՞վ իր մօրմէն կ'անցնի:

ԼՈՐԻՍ — Ձը գիտեմ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Դիտես, բայց չուարեցա՛ր:

ԼՈՐԻՍ — Դուն որո՞ւ հոգին ես: Դուն ո՞վ ես: Եւ ո՞ւրկէ կ'ստանաս հօգրութիւնդ, ինչո՞ւ կը ծածկուիս: Բա՛ց ինձ դէմքդ, որ երկրպագեմ քեզի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Տղամարդ, հարազատին ծունկերը հարազատին առջեւ պիտի չը գթոտին: Դուն իմ արիւնս ես, Արեւս... Յետ այսու ոչ գթոտիր եւ ոչ ալ թոյլ տուր որ ուրիշներ քու առջեւ գթոտին: Պէտք է միշտ կանդուն մնանք, որպէսզի կարենանք կանգնեցնել Աշխատաւորական Հայաստանը: Մի շուարի, հնչեցուր փողը, որ աշխատաւորներ գիտակցին իրենց գերին: Կը կրկնեմ, թէ կուզ եւ նոր արիւններու մէջէն, բայց պիտի կանգնի աշխատաւորութեան հայրենիքը՝ աղա՛տ աշխատանքով:

ԼՈՐԻՍ — Եւ ազատ կեանքով: Յուզումներուս խորքերէն յոյսի արեւը ծագեցնող բայց խնդրանքս չը լսող էակ, եթէ ձեռքերդ չը գործածես դէմքիդ քօղը բանալու, սուրս պիտի գործածեմ (վնռական ձեւ):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Խնդրանքը տեղ չունի ինձ մօտ, հին կարգերու գերութեան այդ լեզուն չեմ հասկնար: Քանի որ պահանջեցիր, կ'ստանաս, (կը բանայ) տեսա՞ր թէ ո՛վ եմ ես...:

ԼՈՐԻՍ — Հայաստա՞ն, (կը շարժուի դէպի ոգին):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Լորի՛ս, կեանքս:

ԼՈՐԻՍ — (Գրկընդխառնուելով) Արեւս:

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

Նայմ և Մուր

ԾՈՒԹ. — (Անոնց գրկընդխառնուած ատեն բաժակը ձեռին
նետրս) Ահա՛, թէ ինտո՞ր գլորուեցաւ պուտկէկը՝ դտաւ խընէ-
կը, քոյր եւ եղբայր իրար դտան: Աչքերնիդ լոյս: Այս բաժա-
կը ձեր կենացը, Հայ աշխատաւորութեան կենացը, բոլորին
կենացը. կեցցէ աշխատաւորութիւնը:

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Բ.

(Մելիք Երկայնաբազուկի տան մոյն դահլիճը, Վարդեր,
Արեղան եւ Լորիսը: Վարդեր գետիկնը նստած հուլումք կը շա-
րէ: Արեղան ձախակոզմի անկիւնը գետիկնը ծնկչոքած լրջա-
խոհութեամբ կը կարդայ, Լորիս Արեղային դէմը նստած կը
ծխէ եւ յառած է անոր դէմքին յափշտակութեամբ: Վայրկեան
մը լռութիւն):

ԼՈՐԻՍ. — Արեղա՛:

ԱՅԵՂԱ. — (Լուռ է, կը կարդայ):

ԼՈՐԻՍ. — Արեղա, ո՞ր մեղքերուդ համար ծնկաչոք կ'ա-
պաշխարես:

ԱՅԵՂԱ. — (Լուռ է):

ԼՈՐԻՍ. — Արեղա՛, իմ տունը կրակւեր է:

ԱՅԵՂԱ. — Քո եւ իմ տունը:

ԼՈՐԻՍ. — Կրակուած տան հրդէհը սաղմոսերդութեամբ չի
հանգիր: Մաշտոցդ վար ձդէ, (կը խլէ ձեռքէն եւ կը նայի գրք-
քի առաջին էջին) Լենինի Քաղաքական Տնտեսագիտութիւնը

(ետ կուտայ եւ կը քալէ դէպի ճախ) *ներողութիւն Աբեղա, գիրքդ սիրեցի բայց դիրքդ ոչ: (Կ'ընթացայ դէպի վարդերը) Ի՞նչ ես անում հօրաքոյր:*

ՎԱՐԴԵՐ. — Հուլունք կը շարեմ զաւակս. մէկդ հարս կ'ընեմ, մէկիդ հարս կը բերեմ: Հարսներուս փուլլի փուշի կը շենեմ, հարսներուս մեռնիմ:

ԼՈՐԻՍ. — Վերցուր այդ եղածները, այս օրերուն ոչ հարսը յայտնի է՝ ոչ փեսան, Հայաստանի Հարսանիքը պիտի ուշանայ:

ՎԱՐԴԵՐ. — Մեղայ Աստուած (հուլումքները կը հաւաքէ):

ԱՐԵՂԱ. — Տէր ողորմիա:

ՎԱՐԴԵՐ. — (Խաչակնքելով) Ողորմութեանդ մեռնիմ:

ԼՈՐԻՍ. — (Զայրացած) Աբեղա, ինչո՞ւ գրքէն չես կարդար: Գիրքդ ո՞ւր, գիրքդ ո՞ւր, կամ սքեմդ կը փոխես, կամ կը հեռանաս այս առաստաղէն: Զիս առանձինն ձգեցէք:

ԱՐԵՂԱ. — (Աքէն դուրս):

ՎԱՐԴԵՐ. — (Զախէն դուրս ելլելու ատեն) Հիմակուներու ձեռքէն աման, աման (օձիքը քօքուելով դուրս ելլելու ատեն):

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԾՈՒՌԸ. — (Դէմը կուգայ) տէ, տէ':

ՎԱՐԴԵՐ. — Խարէ Խատէ':

ԾՈՒՌ. — Պազ կուտաս չէ'...:

ՎԱՐԴԵՐ. — (Մատը բերնին դնելով) Սո՛ւս, սո՛ւս... (մատով Լորիսը ցուցնելով):

ԾՈՒՌ. — Տիկս գինի կ'ուղէ:

ՎԱՐԴԵՐ. — Կը լեցնեմ, սուս, սուս:

ԵՐԿՈՒՔԸ. — (Դուրս):

ԼՈՐԻՍ. — (Սիկարէք կը վառէ, դուռը կը գարնուի):

ՏԵՍԻԼ Բ.

Նոյնք եւ Գործավարը

ԼՈՐԻՍ. — Մտէք:

ԳՈՐԾԱՎԱՐ. — (Յարգանքի նշան) Տէր իմ :

ԼՈՐԻՍ. — Խօսիր ընկեր :

ԳՈՐԾԱՎԱՐ. — Ամբողջ Ղարաբաղը շարժման մէջ է : Գիւշեր եւ ցորեկ վաղեցիկնք գիւղէ գիւղ հաղորդեցինք հրամանը . բացատրեցինք վտանգը : Ղարաբաղի ընդգրկմութեան այս յաջող կեցուածքը կը պարտինք Արեղային : Երբ Արեղան կ'սկսի խօսիլ, Աստուած իր գահին վրայ կը սառսռայ :

ԼՈՐԻՍ. — Արեղան քեզի հե^օտ էր կ'ըսես :

ԳՈՐԾԱՎԱՐ. — Ինձ հետ էր հապա, դործը վերջացուցինք թէ չէ՝ նա կորաւ, ո՞ւր դնաց չը գիտեմ :

ԼՈՐԻՍ. — Խօսիր աղօաւի մասին :

ԳՈՐԾԱՎԱՐ. — Խմած եւ յարբած է, յարբած է եւ գործը :

ԼՈՐԻՍ. — Գիժը հոս ղրկէ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐ. — (Դուրս) :

ԼՈՐԻՍ. — Վէրքը երկուք է, մէկը մեր անութի տակէն սկսեր է դուրս տալ թարախալից պալար մը, որ կը 'կոչուի ներքին փտախտ, իսկ միւսը թուրք ու թաթար արշաւանքն է որ կը քալէ ճիշտ մեր սրտին վրայ : Վիշտը կը հոսի ներսէն, վիշտը կը հոսի դրսէն . . . օ՛հ, ահաւոր է այս ծանրութիւնը :

ՏԵՍԻԼ Գ.

Նոյն եւ Արեղան

ԱՖԵՂԱ. — Խօսիլ կ'ուզեմ քեզի հետ :

ԼՈՐԻՍ. — Ի՞նչ լեզուով :

ԱՖԵՂԱ. — Պիտի աղօթեմ քեզի համար :

ԼՈՐԻՍ. — Շրթներդ կը կտրտեմ :

ԱՖԵՂԱ. — Դուռն միայն խօսիլ, սպառնալ գիտես, դուռն կը սարսափիս եւ կը տնտնաս խորտակել հին կուռքերուդ՝ մընացորդները . վախկոտ ես . չէ՞ որ Մելիքի տղայ ես : Մելիք, մարքիզ, կոմս, լորտ, պարոն ու դեռ թուրքով շաղուած միւս տիազոսները յեղափոխական մարտական դասակարգի մէկ աշխատաւորի կրունկն անգամ չեն արժեր : Քաղաքական այս հը-

բատապ վայրկեանին մէջ մեր ներքին վիշտը դիրքի եւ փառքի փոխախտէն կը յառաջանայ : Կամ վղէղ պէտք է մերկանաս , կամ տխուրոսէդ :

ԼՈՐԻՍ — Վերջացա՞ւ :

ԱՖԵՂԱ. — Ո՛չ :

ԼՈՐԻՍ — Վերջացու՞ր :

ԱՖԵՂԱ. — (Լուռ է) :

ԼՈՐԻՍ — Վերջացուր ըսի քեզ , այլապէս սուրս կը խօսեցնէ քեզ : (Զեռքը սուրբն կը նետէ) :

ԱՖԵՂԱ. — (Երկու քայլ ետ ընկրկել եւ սքեմի տակէն հըրազէն քաշէ) Ետ առ խօսքդ , կը խփեմ :

ԼՈՐԻՍ — Արեղա՛ :

ԱՖԵՂԱ. — (Վնռական) Կը խփեմ , ըսի քեզ :

ՏԵՍԻԼ Դ .

Նոյնք եւ Հայաստան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ողաղութիւն ձեզ , մարտիկ եղբայրներ , ոչ կիրք ոչ կո՛ւլ , այլ սէ՛ր... Արեղա , զէնքդ հրէ սքեմիդ ապ , ողամարդ ես , իսկ դուն Լորիս , սուրդ տեղաւորէ իր պատեանին մէջ , եւ երկուքդ կազմակերպեցէք հայ աշխատաւորութիւնը , բռնելու համար Թուրք եւ Թաթար յարձակման ճակատը : Սէ՛ր եւ համերաշխութիւն ձեզ... :

ԵՐԿՈՒՔԸ. — (Լորիսը սուրբ իր պատեանը կը խօթէ , իսկ Արեղան իր գէնքը կ'անցնէ սքեմիէ տակ) :

ԱՖԵՂԱ. — Դուն այս աղջկան եղբա՞րն ես :

ԼՈՐԻՍ — Այո՛ , իսկ ո՞վ ես դուն :

ԱՖԵՂԱ. — Ես մա՛րդ եմ :

ՏԵՍԻԼ Ե .

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Սէ՛ր եւ համերաշխութիւն ձեզ , բռնկած եղբայրներ... :

ԱՖԵՂԱ. — (Հայաստանին) Դո՛ւն , սիրասուն հոգի , դո՛ւն անարատ անրիժ էակ , առ զէնքս , խփէ ճակատիս... : (Զեռքը

կ'երկարէ) ուղի՛ղ ճակատիս ուղղէ, որ սիրտս դադրի զի տանջելէն, աղուո՛ր աղջիկ: (Կ'իյնայ գետին եւ կը մարի):

ԵՐԿՈՒՔԸ. — (Կը վազեն Աբղային վրայ, կը շփեն ձեռքերը եւ կը նստեցնեն բազմաթռոն վրայ):

ԱՅՆՂԱ. — Գիրքս ինձ տուր, աղուո՛ր աղջիկ, Տէր ողորմիայ, յուզումէս մարեցա, տկար կ'զգամ եւ կ'զգամ որ կ'ընկճուիմ...: Զիս մրրկող հեֆը սրտէս կ'սկսի ու կ'այրէ զիս: Գրքէս կարդա, աղուո՛ր աղջիկ, սրտէս կարդա, աղուո՛ր աղջիկ...:

ԼՈՐԻՍ. — Բարեկամ, յիշէ որ կրօնական սքեմ ունիս, քեզ համար սրտի երգեցողութիւնը արգիւրուած է: Սեւը սիրոյ հետ կապ չունի:

ԱՅՆՂԱ. — Սիրտը սիրոյ տկն է, կղերը անսիրտ է, մարդ է, եւ սքեմը սրտին հետ առնչութիւն չունի... սրտէս խօսիր աղուո՛ր աղջիկ:

ՏԵՍԻԼ Զ.

Նոյնք եւ Ծուռ

ԾՈՒԹ. — (Գաւաթը ձեռքին) Օրհնեա ի տէր, ողջո՛յն Ղաբարաղի քաջին, կեցցէ՛ Հայաստանը, (կը խմէ գաւաթը կը նետէ) ձեզ կ'աւետեմ թէ՛ Մեծն Մելիք Երկայնաբազուկ եւ հրամանատար Սեւան հոս պիտի լինին Արէ Լազոի հետ, մի ժողնաք որ ծուռն ալ անոնց հետ է (դելի մնաց խնդալ):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — (Գուրս):

ՏԵՍԻԼ Է.

Նոյնք, Մելիք, Լազո, Մեծիկ, Սումբուլ

ՄԵԼԻՔ. — (Գահին վրայ բազմելով) Քնդրեմ աթոռ առէք, (Լորիսին) Ի՞նչ կ'ընես, տղաս:

ԼՈՐԻՍ. — Կը տարուբերուիմ ծա՛նր խորհուրդներով:

ՄԵԼԻՔ. — Ուշ է: Տե՛ս այս հնազդիւրները: Արեքանդրապոլը ինկած է, Թուրքերը պիտի կոտորեն Հայութիւնը: Իմ

Հաշուով Արարատեան Հանրապետութիւնը վերջացաւ, եւ Հայերս վայելեցինք անհեռատես քաղաքականութեան պտուղը Սօսիւր ընկեր Լազօ :

ԼԱՁՕ. — Մեկիք ջան : Գարապէքիւր փաշան Համաթուրանական մտքերու առաջնորդն է եւ Հայաստանը կամուրջ մըն է Թիւրքիան կցելու Ատրպէճանին, ու Թիւրքիստանի Մոնկոլներուն : Հայաստանի Հանրապետութիւնը ծալլուեցաւ : Ղարաբաղը պիտի ընդդիմանայ եւ պիտի մղէ Հայաստանի գոյութեան կռիւր : Ես հոս եկայ Ղարաբաղի ընդդիմութիւնը կազմակերպելու, մինչեւ որ հասնի Շահումեանը :

ՏԵՍԻԼ Ը.

ԳՈՐԾԱՎԱՐ. — (Կուգայ կը խոնարհի) :

ԼՈՐԻՍ. — Սօսիւր, Գործավար :

ԳՈՐԾԱՎԱՐ. — Հրամանատար Սեւանը կը ցանկայ ներս գալ :

ԼՈՐԻՍ. — Ազատ է :

ԳՈՐԾԱՎԱՐ. — Իր հետ ունի հայ զինուորներ ալ :

ԼՈՐԻՍ. — Թող զան հայ զինուորներն ալ :

ԳՈՐԾԱՎԱՐ. — Շատ բարի, (Դուրս) :

ՏԵՍԻԼ Թ.

Նայմֆ, Սեւան եւ Հայ Զինուորներ

ՍԵՒԱՆ. — (Զինուորական բարել) :

ԼԱՁՕ. — Հազար բարի, զինուորական, հրամայեցէք :

ՍԵՒԱՆ. — Երբէք չէի կարծեր թէ ձեզ Ղարաբաղ պիտի գտնեմ, Պարոն Լազօ, երեւի հոս անցեր էք Հնչակեան զանգը զարնելու :

ԼԱՁՕ. — Նստեցէք, որ խօսինք : Ոչինչ, Հնչակեան զանգը միշտ կը դարնուի եւ զայն լռեցնող չիկայ :

ՍԵՒԱՆ. — Տանուտէրը բայց աթոռ չը հրամայուց ինձ, թէ եւ նստելու համար եկած չեմ :

ԼՈՐԻՍ — (Ուտի կանգնիլ) Ճիշտ էք զօրավար, թուրքն ու թաթարը երբ շրջապատեր են մեզ ու ձեզ, նստելու ժամանակ չէիք կարող ունենալ:

ՍԵԻԱՆ — Հաշուէ թէ այդպէս է: Մեղիք ջան, կ'ուզեմ քեզ հետ խօսիլ:

ՄԵԼԻՔ — Խօսեցէք:

ՍԵԻԱՆ — Նշանածս կ'ուզեմ տեսնել եւ կ'ուզեմ հետս տանիլ:

ՄԵԼԻՔ — Կարող ես տեսնել՝ բայց նշանուած աղջիկս առանց ամուսնական հարսանիքի չես կարող տանիլ:

ՍԵԻԱՆ — Կը տանիմ ըսի քեզ:

ԼՈՐԻՍ — Զիս ճանչցա՞ր, զօրավար:

ՍԵԻԱՆ — Կը ճանչնամ, նշանածիս եղբայրն ես, Ղարսի ճակատը միասին էինք:

ԼՈՐԻՍ — Միասին էինք, բայց դուն խոյս տուիր Ղարսէն. իսկ ես դիրքերուն մէջ վրայ տուի թեւս:

ՍԵԻԱՆ — Եւ ես քեզ կոչեցի հայ հերոս մը:

ԼՈՐԻՍ — Իսկ ես քեզ կը կոչեմ վախկոտ մը:

ՍԵԻԱՆ — Ի՞նչ:

ԼԱՁՕ — Տաքարիւնութեան կարիքը չիկայ, կարելի՞ է հասկնալ ձեր այցի իսկական շարժառիթը:

ՍԵԻԱՆ — Ըսի արդէն՝ Հայաստանը իմ նշանածս է, եկած եմ իմ իրաւունքիս տարանալու:

ԼԱՁՕ — Կը սիրե՞ս Հայաստանը:

ՍԵԻԱՆ — Խենդի պէս:

ԾՈՒԹ — Խենդին աղջիկ չեն տար:

ԼԱՁՕ — Դուն լո՛ւր կաց:

ԾՈՒԹ — Արէ Հազօ, չիտակ խօսողին դէտի թասը ծակ կեղնի: Խենդ ես ըսին ինծի՝ ընուր համար ալ աղջիկ չը տուին, մինակ ծնայ, մինակ կը մեռնիմ: Խենդ եմ չէ՞, քանի որ խենդ եմ, զօրավարը իր քոյրը ինծի կուտա՞յ, թող ըսէ նայիմ:

ՄԵԼԻՔ — (Զայրացած) Տէ թաց չապիկդ ժանդոտ ձողին

վրայ մի կախեր, հերի՛ք է:

ԼԱՁՕ. — Նշանուած էք, զօրավար:

ՍԵՒԱՆ. — Ես սիրեցի, կաթողիկոսը օրհնեց, իմ մատանիս իր մասն է, եւ սիրտս իր սրտին մէջ, Հայաստանը իմ նշանածս է:

ԼԱՁՕ. — Լաւ, կարգ կայ, կանոն կայ: Ե՞րբ է ձեր հարսանիքը:

ԱԲԵՂԱ. — Ո՞ր հարսանիքը:

ԼԱՁՕ. — Հայաստանի հարսանիքը:

ՍԵՒԱՆ. — Այդ միայն ինձ վերապահուած է:

ԼՈՐԻՍ ԵՒ ԱԲԵՂԱ. — Երբէ՛ք:

ՍԵՒԱՆ. — (Աքեղային) Աշխարհիկ գործերուն մէջ ի՞նչ հաշիւ ունիս դուն: Վանական, սմբէ՛ր սքեմիդ տակ, ո՞վ ես դուն:

ԱԲԵՂԱ. — Մէկ կին քեզ է ծներ, մէկ կին զիս է ծներ, սրբեմիս մի նայիր, իրեւ մարդ կը դատեմ եւ կը վճռեմ:

ՄԵԼԻՔ. — Զօրավար, առանց հարսանիքի ո՞ր կը տանիս իմ դաւակն:

ՍԵՒԱՆ. — Կ'անցնինք Պարսկաստան:

ՄԵԼԻՔ. — Քեզի տալիք աղջիկ չունիմ:

ՍԵՒԱՆ. — Այս տան հիմքերը կը խորտակեմ:

ՄԵԼԻՔ. — Փլածը փլած է, մնացածը կը մնայ կանգուն եւ դուն չես կարող անոր մէկ ծեփն անգամ փորփշտկել:

ԼԱՁՕ. — Հանդարտեցէ՛ք: Զօրավար, փնտռենք նշանածիդ կամքը:

ՍԵՒԱՆ. — Նշանուած աղջիկը կամք չունի:

ԼԱՁՕ. — Ո՞ր օրուընէ սկսեալ հայ աղջիկը գերի է:

ԾՈՒԹ. — Է՛, հէ՛, ասանկ խելվուկ բա՞ն կ'ըլլայ. Հայաստանը պիտի տանի Պարսկաստան, հարսնիքը հոն պիտի ընէ, դուրեան հոն պիտի չալէ, ես ալ հոս հայկական կովա՞նտը պիտի քաշեմ, չըլլա՛ր աղբար չըլլա՛ր... պաշխա բանի վրայ զրուցեցէք: Խեղօք բան զրուցեցէք, թէ բոլորդ ալ խենդացեր

էք նէ, կնիկնիդ ձեռքերնէդ կ'առնեն, հա՛...:

ԼԱՁՁ. — Գիտե՞ս որ ներկայ կրիտիկական պահերուն մէջ նշանաւորքի եւ հարսանիքի մասին խօսիլը մեղանշում է:

ՍԵՒԱՆ. — Ի՞նչ կ'ըսես:

ԼԱՁՁ. — Քեզ եւ բոլորիդ: Թուրքն ու Թաթարը Հայաստանի պատիւն է որ կը ոտնակոխեն, չէ՞ք հասկնար: Ինքնապաշտպանութեան ճակատէն դուրս ոչ մի պահանջք, ոչ մի հայ տղամարդու համար, իսկ երբ մէկը կ'ուզէ Պարսկաստան անցնիլ, իբր սուրը հոս պիտի ձգէ:

ՍԵՒԱՆ. — Ես իմ սուրը ձեռքէս վար ձգելու սովոր մարդ չեմ, ես Դաշնակցական եմ:

ԼՈՐԻՍ. — Միեւնոյնն է: Եթէ վար ձգած չես, բայց սուրիդ հետ փախուստ տուած ես:

ՍԵՒԱՆ. — (Ձեռնցոյցով զարմել Լորիսի դէմքին) Լի՛րր:

ԱՖԵՂԱ. — Այդ խօսքը քո մասին կ'երկրորդեմ:

ԼՈՐԻՍ. — (Ցնցուիլ, սուրը քաշել ձախ ձեռքով) Ձեռնոցդ վերցնի եւ այս բոսէիս:

ԲՈՒՐՔ. — (Ցնցուիլ, մասամբ իրարանցում):

ՍԵՒԱՆ. — (Սուրը քաշելով) Հէնց այս բոսէիս, (գիմուորներուն) դուք հանգիստ մնացէք:

ՎԱՐԴԵՐ. — Աման դաւակներս, պախտերնիդ կ'իյնամ խելօք կնցէք:

ԼՈՐԻՍ. — Տեղդ կաց, հօրաքոյր, եւ հասկցիր բոսէի նշանակութիւնը:

ՎԱՐԴԵՐ. — (Լալ):

ԱՖԵՂԱ. — (Երկուքին մէջտեղը կանգնելով) Մէկ բոսէ միայն: Նևտոնդ ձեռնոցը վերցուած է եւ քաջը քո դիմացը նընուած է, ձեր օղակերամարտութեան իրրեւ վկաններէն մին իրաւունք ունիմ ընդմիջելու: Լորիսը վիրաւորուած է պատերազմի ճակատին վրայ եւ անկարող է գործածել իբր անձը: (գորավարին) Քո ձեռնոցը վիրաւորին խփած ես, անիրաւ ես, (քաշկիմակով կը խփէ Սեւանի դէմքին եւ կը խլէ Լորիսի սու-

բը) *ե՛ս կը կռուիմ անոր տեղը, պատրա՛ստ :*

ՄԵՄԻԿ .— (Արեղային առջեւ կ'անցնի) *Շատ երիտասարդ ես դուստիս, ձգէ այդ սուրը :*

ԱԲԵՂԱ .— *Բացէ՛ք տղամարդու ճամբան, թէ՛ էս ինկայ, կ'ուռնենաս փտտած տաշեղ մը, որ չարժեք կոչուիլ մարդ, պէտք է կռուիմ :*

ՍՈՒՍԵՐԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ .— (Երկուքը կռուի մէջ, միւսները տեղերնին) :

ՎԱՐԴԵՐ .— *Մէլի՛ք, Աստուած թախտդ քանդէ Մելիք, տանդ մէջ կտրիճները իրար կ'ուտեն, ձայն չես հաներ, դռնէ՛ջ կը կռոււրացնես . . . :*

ԼՈՐԻՍ .— (Վարդերին) *Դուրս ել այս տեղէն :* (Զօրավարին) *Ի կարգ, սուրդ ուղիղ շարժէ :*

ՏԵՍԻԼ Ժ .

Նոյնք եւ Հայաստան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— (Սեւ հագուած՝ գլխէն ձգուած է կարմիր ծածկոց մը մետաքսեայ, համրաֆայլ կուգայ եւ կը կենայ կռուողներուն մէջ արձանի նման) :

ԲՈԼՈՐԸ .— (Լուռ) :

ԿՈՌՈՒՈՒՂՆԵՐԸ .— (Ապշահար կենալ) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— *Խաղաղութիւն ձեզ, հայ եղբայրներ, ձեր կռիւին բազդը ես պիտի վճուեմ, (Սեւանին) կը ճանչնա՞ս այս մատանին :*

ՍԵՒԱՆ .— *Կը ճանչնամ :*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— *Բռնութեան այս օղակը մատս մաշեցուց, առ ասիկա, զիս ճանչցա՞ր :*

ՍԵՒԱՆ .— *Դեռ ոչ :*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— (Դէմքը բանալ, ֆողը ետին ձգելով) :

ԱԲԵՂԱ ԵՒ ՍԵՒԱՆ .— (Ծնկչոքելով) *Հայաստա՞ն :*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— (Սեւանին) *Կանգնիր, որ քալես, շուարած, կը կուռէիր քղանցքիս համար չէ՞, ամօ՛թ, իսկ թշնամին Հա-*

յառատանն ունենալու համար խփեր է Մասիսին, արդ, ո՞վ է այն անարժան փեսացուն, որ այս դաժան պահերուն տակ ինձ հետ հրճուանք մը կ'երազէ փախուստի ճանապարհին վրայ, (շեշտով) ի բաց: Նա ով կը մնայ հոս, կը կուռի 7 դարերու բրտութեան դէմ, կը միտի խաղաղ աշխատանքի, կը հակի շինարարութեան մաքուր շարժումին, նա միայն կրնայ տիրանալ իմ սրտիս, եւ իմ հարսանիքը տեղի պիտի ունենայ իմ հայրենի տան մէջ: Իմ հարսանիքիս ատեն հին կանթնդի բոլոր իշղերը սպասուած պիտի ըլլան: Կարմիր լոյսին տակ, կարմիր հարսանիքի վայելքը կոտորներու իրաւունքն է... կ'ընդունի՞ս դայս:

ՍԵՒԱՆ... Չեմ կարող:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Այ, քեզ անարժան, (գլուխը շարժել քաֆիցս) կ'ընդունի՞ս որ Հայաստանի կուրծքը կը սեղմեն Թուրք, Թաթար եւ Վրացի իմբերիալիստները:

ՍԵՒԱՆ — Կ'ընդունիմ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Ուրեմն սուրէշ ատաջ պիտի դործածես ուղեղդ եւ պիտի ապահովես այս ժողովուրդներուն հետ պինդացութիւն մը եղբայրական կապերով, կրնա՞ս, կ'ուզե՞ս, կ'ընդունի՞ս:

ՍԵՒԱՆ — Չեմ կրնար, չեմ ուզեր, չեմ ընդունիր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Ուրեմն, ա՛ռ այս ժանդոտած մատանին, որ մաշեցնէ քո մատը: (Կը մետէ երեսին):

ՍԵՒԱՆ — Եւ դուն յանդգնեցար իմ նշանն չպրտել իմ երեսի՞ն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Կամակոր, վերցուր զայդ:

ԾՈՒԹ ԵՒ ԱԿՕՃ — (Դուրս):

ՍԵՒԱՆ — (Սուրբ կը շարժէ) Կուրծքդ կը պատուեմ, սիրտդ ունենալու համար... այդ՝ իմ իրաւունքս է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — (Արագին) Տո՛ւր ինձ այդ սուրբ:

ԱՐՄՋ — (Կը ցնցուի մի կողմ) Երբէ՛ք: Ես կը կոռւիմ եւ կը մեռնիմ քեզ համար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— (Բարկացած) Տո՛ւր ինձ այդ սուրը ըսի
քեզ, (կը խոյանայ, կը խլէ ու կը կանգնի հեքսուսիի նման)
սկանջիդ բլթիկին միայն պիտի խփեմ, որ իմանաս, միա՛յն
իմանաս :

ՍԵՒԱՆ .— (Զինուորներուն) Հարիւրապետ, գնա եւ հրա
մայէ բանակին, որ խփեն Հայաստանին :

ԲՈՒՌՐԸ .— (Իրարանցում) :

ՄԵԼԻՔ .— Ի՞նչ օրերու մէջ ինկանք :

ԱՐԱՋ .— Հայը Հայուն դէմ պիտի կռուի :

ՎԱՐԴԵՐ .— Փռչին գլխիս, հայ բանակը մեր վրայ կու
գայ :

ԲԷԿԱՐԵԱՆ .— Այս ինչ խայտառակութիւն է, վախ, վախ,
վախ :

ԼԱՋՕ .— Ասոր կ'ըսեն քաղաքացիական կռիւ, դիրքի խըն
դէր, կ'ըլլայ ու կ'անցնի :

ՄԵԼԻՔ .— Խարա շուտիկը տանի :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— Կարգը հարսինն է . հարսնեւորներ, մի խը
ռովիք հայ բանակէն, կանգուն է աշխատաւորութիւնը, Կո
մունիդմը պիտի յաղթանակէ . (Սեւանիմ) Կուրծքս կը պատ
ռես, սիրտս փախցնելու համար, (գլուխը շարժել եւ մագերը
ծուփ տալ աջ ու ձախ) այդ երկունքը թող դայ որ շուտ անց
նի, սկսիր :

ՍԵՒԱՆ .— Ես կ'անսամ իմ կուսակցութեան հրամա
նին (կը պատրաստուի) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— Ես կ'անսամ հայ աշխատաւորութեան
կամքին, (կը պատրաստուի) :

(Դուրսէն նուագ եւ գիւղական երգեցողութիւն) .—

Գիւղ գիւղացի, դուռ դրացի

Հայ, Վրացի,

Գունդ գունդ եկան մէկ բանակով

Բա՛հ ու բրձով,

Յղբայր ենք մենք եղբօր նման,

Սրտով տիտան :
Ղարաբաղի լեռները մեր
Եւ անվեհեր ,
Խրոխտ դիրքեր , կռուի դիրքեր
Թաղուին կիրքեր :
Զեռք ձեռքի ենք , ահա կուգանք
Վայելենք մեր կեանք ,
Գիւղ գիւղացի , դուռ դրացի .
Հայ վրացի :

ՏԵՍԻԼ Թ .

Նոյն , Գիւղացետ եւ Ծուռ

ԳԻՒՂԱՊԵՏ .— (Զեռքը վառած մում մը . հրացանը ուսին ,
միւս ձեռքով կոզով մը պտուղ կը դնէ սեղանին վրայ) Պա-
տին ունիմ ձեզ ներկայանալ դուրսը խոնուած գիւղացի
բանւոր աշխատաւորութեան ներկայացուցիչը :

ԴՈՒՐՄԻՆ ԶԱՅՆԵՐ .— Կեցցէ աշխատաւորութիւնը , անկ-
ցի միւլթարիդմը :

ԳԻՒՂԱՊԵՏ .— (Զեռքի մումը կուտայ Մեղիքին) Պատին
ունիմ շնորհաւորել սիրասուն Հայաստանի ծննդեան տարե-
դարձը :

ԴՈՒՐՄԻՆ ԱՄԲՈՒԸ .— Կեցցէ՛ Հայաստանը :

ԳԻՒՂԱՊԵՏ .— Պատրաստ ենք կռուելու , անկցի բռնապե-
տութիւնը :

ՆԵՐՍԻՆԵՐԸ ՄԻԱՍԻՆ .— Կեցցէ՛ հայ աշխատաւորու-
թիւնը , կեցցէ՛ յեղափոխութիւնը :

ՄԵԼԻՔ .— Ներս հրամցուր ընկերներդ :

ԳԻՒՂԱՊԵՏ .— (Մօտենալով դրան) Զեր պատիւներով դի-
մաւորեցէք Հայաստանը :

ՏԵՍԻԼ ԺԱ .

Նոյն , Գիւղացի Աշխատաւորութեան ներկայացուցիչներ ,

Այրեր եւ Կիներ

ԳԻՒՂԱՅԻՆԵՐ .— (Զինուած եմ հրացանով, բահով, բրիչով, Կ'սկսին Հայաստանի շուրջը հայկական պար մը պարել գեղեցիկ համաչափութեամբ) :

ԳԻՒՂԱՊԵՏ .— Գիւղացիներ, աշխատաւորներ եւ զինուորներ, (Ծուռին) լեցուր բաժակը, մէկը հաղարին, հաղարը մէկին համար, միասին (կը խմէ), միասին պարե'նք, միասին աշխատինք եւ միասին վայելինք :

ՄԵԼԻՔ .— (կանգուն դիրքով) Ահա կը ծագի նոր օրը հայ աշխատաւորութեան :

ԼԱՁՕ .— «Փշրի ժանտ շղթան, ծագի նոր արեւ» կուգայ եւ մեզ կը միանայ կարմիր բանակը :

ԳԻՒՂԱՊԵՏ .— (Զօրփերուն) Ընկերներ, ձեր հրացաններով որո՞ւն հետ էք :

ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ .— Հայ աշխատաւորութեան հետ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— Կեցցէ՛ կարմիր բանակը :

ԲՈԼՈՐԸ .— (Ծափահարութիւն) :

ԳԻՒՂԱՊԵՏ .— (Զինուորականին) Տո՛ւր ինձ քո սուրը, (Կ'ստանայ) մեզ հետ, կամ մեզ դէմ, վճռէ :

ՍԵՒԱՆ .— (Կորագլուխ կը հեռանայ) :

ԼՈՐԻՍ .— Ինչո՞ւ թոյլ կուտաք որ նա դուրս անցնի եւ դաւէ :

ՄԵԼԻՔ .— Հայը Հայ արեան ծարաւի չէ, եղբայրը եղբօր հետ : Թող գնա, թող հասկնայ, թող ետ գայ : Դուք պարեցէք :

ԱՐԵՂԱ .— (Մէկ անկիւնը քաշուելով կը կարդայ) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— Հայր, խօսք տուր ինձ :

ՄԵԼԻՔ .— Խօսիր աղջիկս :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ .— Գլխիս վրայ կուտակուած մութ ամպերը պէտք է հեռացնես, եւ մեր աշխատաւորութիւնը պէտք է կասեցնէ մուսավաթական վտանգը :

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

Նոյնք եւ Ծուռ

ԾՈՒԹ. — (Հեռագիրը Լագոսին կուտայ) *Խըմէթըտ կու-
շայ Թիֆլիսէն, առաջ Աստուած, խէ'ր է:*

ԼԱՁՕ. — (Կը կարդայ) «Ծօրտանիայի կառավարութիւնը
ինկաւ, կարմիր բանակը կը մօտենայ Երեւանին, Ղարաբաղի
լեռները չը կորսնցնէք, ընդդիմացէք»:

Թիֆլիս

Ա. ՊԱՊՈՎ

ԼՈՐԻՍ. — (Սուրբ քաշելով) Մարտական դիմադրութիւն,
յառաջ դէպի ճակատ, կը հասնի կարմիր բանակը:

ԳԻԻՂԱՊԵՏ. — Թմբուկով եւ պարով դիմադրենք, կ'ապ-
րի կարմիր յեղափոխութիւնը:

ԾՈՒԹ. — (Կը լեցնէ) Ձը մոռնանք խմել կարմիր գինին
կարմիր յեղափոխութեան կենացը: Խմենք, պարենք ու կըռ-
ուինք:

ԼՈՐԻՍ. — Միասին պիտի կռուինք:

ԲՈՂՈՐԸ. — Միասի՛ն:

ԼՈՐԻՍ. — Միասին պիտի ապրինք:

ԲՈՂՈՐԸ. — (Ջենգիերնին վեր) Միասի՛ն:

ԼՈՐԻՍ. — Միասին պիտի մեռնինք:

ԲՈՂՈՐԸ. — Միասի՛ն:

ԼՈՐԻՍ. — Օ՛ն ուրեմն, դէպի ճակատ, կանգ առնել տանք
Թուրք ու Թաթար աղգայնական բրտութեանը: Մարդն աղատ
է, իր կեանքն աղատ, իր մահն աղատ: Յառա՛ջ (կը քալէ):

ԲՈՂՈՐԸ. — Կեցցէ՛ յեղափոխութիւնը, կեցցէ՛ կռիւը (կը
խուժեն աչին դուրս, կը մնան Արեղան եւ Հայաստանը):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Դեռ չը վերջացուցի՞ր:

ԱՖԵՂԱ. — (Լուռ է եւ կը կարդայ):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Քեզ եմ ասում, հաւատաւոր, ինչո՞ւ դէ՛ն
չես դներ գիրդը եւ չես փոխեր գիրդը:

ԱՖԵՂԱ. — (Գրքին վրայ նայելով) Ի՞նչ կ'ուզես, եւ ինչո՞ւ

կը խոսովես զիս :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ինծի նայիր եւ աչքերդ տուր ինձ, կ'այրի՞մ . . . :

ԱՖԵՂԱ. — Մի կուրցնէր զիս, աղուո՛ր աղջիկ, կեանքս ուզէ :

ԱՖԵՂԱ. — (Ոտքի կայնիլ, շուարած) Ձը գիտեմ թէ որո՞ւն երկրպագեմ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Դուն քանի՞ աստուած ունիս, Արեղա :

ԱՖԵՂԱ. — Մէկ հատ, որուն երկրպագելու խորանը դեռ չեմ կարողացեր աւարտել, կ'այրի՞մ ապրումներովս :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — (Կը մօտեցայ Արեղային եւ երկու ձեռքերը կը բռնէ) ո՛ւՖ, կրակի պէս կ'այրիս :

ԱՖԵՂԱ. — Միայն ե՞ս :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — (Ձեռքերը կը բռնու) Եւ ո՞վ գիտէ թէ նոյն հրդհնը ի՞նչ աւերներ կը գործէ մեր սրտերէն ներս :

ԱՖԵՂԱ. — Բա՛ց այդ հրդհնուած տաճարի դուռը, որ հոն կուտակուած ծուխի քուլաները դուրս ելլեն, ես շնահեղձ կ'ըլլամ, Հայաստան :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ես մեղանչեցի : Օ՛հ, կը սարսուամ, կը մըսիմ (դողալով կը մտի) զիս ծածկէ վերարկույովդ (տֆալ) սոկորներս կը կոտորին, օ՛Ֆ, չա՛տ կը մսիմ . . . :

ԱՖԵՂԱ. — Վերարկո՞ւս կ'ուզես, աղուո՛ր աղջիկ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — (Ոտքի կենալ եւ բռնոն) Այ չեմ ուզեր : Թուլամօրթին վերարկուն չէ կարող զիս տաքցնել : Ինչո՞ւ չը մեկնեցար ճակատը :

ԱՖԵՂԱ. — Քո մօտ կեցայ, քեզ պաշտպանելու համար :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Այդ հինցած վերարկույովդ :

ԱՖԵՂԱ. — Տոկուն կեանքովս (կը հանէ վերարկուն եւ կը մետէ գետին) եւ այս զէնքո՛վս (ատրճառակը կը փաշէ) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — (Ապշած, մէկ փայլ ետ) Դո՛ւն, Արա՛ղ, (Դէպի Արեղան մէկ փայլ եւ թեւատարած) Սիրահա՛րս, սի՛րտըս :

ԱՅԵՂԱ. — Իսկ դուն իմ էութիւնս, աղուո՛ր աղջիկ. մի յուզուիր... աշխատաւորական գիտակցութիւնս ինձ կ'ստիպէ նախ ճակատ մեկնիլ: Եւ ես յօժարութեամբ կեանքս կը դնեմ, որ ապրիս դուն Հայաստա՛ն (կը սուրայ դուրս):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Օ՛հ, (քուլանալ եւ իյնալ գետիմ):

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Գ.

(Լեռնասար մը, ծառերով զարդարուած: Գիշեր է: Հայաստանը շղթայուած է երկու ձեռքերէն եւ ոտքերէն. Թրֆօ-Թա-թար բանակի մէկ պահակը կը հսկէ գերուած Հայաստանին. պահակը աղօթքի մէջ ժայռի մը մօտերը):

ՏԵՍԻԼ Ա.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Զնգա՛... զարհուրանքի դործիք՝ ժանդոտա՛ծ չղթայ...: Զնգա՛, եւ զարթեցուր թաղուն ոյժը թմրած աշխատաւորութեան: Զնգա՛, եւ խռովէ բռնակալներն ու բռնութիւնը...:

ԱԼԻ. — (Աղօթքը ընդհատելով) Հէյ կեալո՛ւր, մի խանդարե՛ր աղօթքս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Այ քեղ անմեղ-մեղաւոր-տղէտ, ո՞ւմ կ'աղօթես: Անթէ անոնք, որոնցմէն մէկը եկեղեցիին դահակալեց՝ միւսը ճամբին...: Կը չղթայես դիս, կը տանջես մարդը, ու դեռ կը չօքիս գոհանալ ու գոհացնել մարդարէդ, ի՞նչ զարհուրանք...: Ալի, եթէ քո աղօթքդ կը հաճոյացնէ Որէնը, չո՛ւտ կըսի՛ր տուր անոր ունայն տաճարին եւ հրճուի՛ր որ բոցերը կը վերջացնեն որէնական մեհեանը:

Մէկը որ կ'անուանուի «Արքայից Արքայ, Տէր եւ Ալլահ» եւ ահանջ չունի իմանալու բիւրաւոր անմեղներու կոտորումի եւ խողխողումի ճիշերը, չզգա՞ր որ ժանգոտած շղթաներու տակ ինձ նմաններու ապրած վշտի խոցերը իբրեւ «կեազուր» կուգան ի՛ր անունով :

Ա.Լ.Ի. — Աստուած տուաւ ձեր պատիժը (ազօթել) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Եւ դուն դիտէ ու տես թէ՛ ո՞վ զով կը պատժէ . խելագար, մենք հին աստուածներու զերութենէն դուրս ենք, մենք ունինք մեր նոր աստուածները : Մարքսը համակ դուրգուրանք է, անտեսուած անկարին ազատարարն է, եղբայրութեան չաղախն է եւ աշխատաւոր զանգուածի անսասան աստուածն է :

Ա.Լ.Ի. — Թէ՛օպէ եւ Բապպի՛, հարսէ, չափ դիր լեզուիդ, թող որ ազօթքս լրացնեմ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ինչո՞ւ կ'երկարես տառապանքդ . վերջ տուր այդ բառերուն, չտէ՛ դիրքդ, Ալի, չըդոյ երկնքի մը ահընկալութեամբ կը մոռնաս որ դրախտը երկիրն է եւ դուն տըգիտարար առանց վայելքի կը մեռնիս եւ կ'ոչնչանաս ունայնութեան մէջ . ինչո՞ւ կ'ազօթես :

Ա.Լ.Ի. — (Հրացանը ձեռին կը մօտեցնայ Հայաստանին, կը նստի քարի մը վրայ եւ կ'սկսի խեղուել ծխել) Հարսէ, չո՞ւնդ է կատգեր, մէյ մը վիճակիդ նայիր եւ ապա խօսիր, ի՞նչ մնաց Հայաստանիդ, ջարդուեցաք վերջացաք, մնացածը անցած է շղթաներու տակ եւ կը վերջանայ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Հայաստանը պիտի չը մեռնի : Քե՛ղ եմ ասում Ալի . բրտութեան այս շղթաները պիտի չը կարողանան վերջացնել Հայաստանի գոյութիւնը : Մենք պիտի ապրինք :

Ա.Լ.Ի. — (Քրի տակէն ծիծաղ) Մեռելները կրնա՞ն ապրել, ես՛, լաւ է որ քնանաս :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Քնանա՞մ, ե՞ս :

Ա.Լ.Ի. — Դուն, հապա՛ աշխատիր քնանալ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Քա՛կէ այս շղթաները, որ քալեմ :

ԱԼԻ. — Բանալին իմ մօտս էէ, ես հոս պահակ մըն եմ՝ մեծաւորիս կամքը կատարելու համար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Կոյր գործիք մը այն փաշային, որուն բաղմոցին ոտքերը քո եւ քեզ նմաններու քամակին դրուած է: Խեղճ զինուոր, ինչո՞ւ համար ուրիշի մեղքը կ'ապրիս:

ԱԼԻ. — Չափը մի անցներ, այլապէս քեզ կը ծեծեմ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ո՞ր տեղացի ես:

ԱԼԻ. — Խարբերդցի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Երկայն ճանապարհ: Ինչպէ՞ս ետ պիտի վերադառնաս:

ԱԼԻ. — Ինչպէս պիտի վերադառնամ: Հը՛:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Եւ ի՞նչ պիտի տանիս հետդ:

ԱԼԻ. — Ես ծառայութեան մէջ եմ իբրեւ զինուոր եւ հետս պիտի տանիմ Հայաստանի անկման լուրը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Միայն այդքան. ու կինդ միանմտութեամբ պիտի համբուրէ ճակատդ՝ քեզ անուանելով վեթանին հերոսը, է՛հ:

ԱԼԻ. — Այո՛, կինս որ Չէրքէզուհի մըն է, հարսս որ Հայուհի մըն է, տղաս եւ թուրք դրացիներս պիտի հրճուին, Եր Գարապէթիւր Փաշան չղթայեց, ընկճեց ու տիրեց Օսմանի դաւաւոր թշնամի Հայաստանին, — քեզի...:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ինծի նայիր, Ալի, կինդ Չէրքէզուհի, հարսը Հայուհի, դուն ու տղադ թուրք, երբ ա՛յս է տանդ կազմը, եւ հոն կը տիրէ ընտանեկան ներդաշնակութիւն, դուն ի՞նչպէս չես ակնկալեր որ խորհրդային կարգերու տակ Վրացի Չէրքէզը, Ատրպէճանցի Թաթարը, Ռուսը եւ Հայը կովկասեան կարմրած երկնակամարին տակ կրնան կազմել Խորհրդային աղօթերու մեծ ընտանիքը եւ իրենց ամբաղկոտ բազուկներով որպէս կարմիր բանակ՝ կրնան դուրս հրել եւ թուրք ու թաթար միլիթարիզմը, փշթելով այս չղթանքը, որոնք փաթաթեր են Հայաստանը ամբողջ 700 տարիներ: Ալի՛, դուն տգէտ ես, դուն տկար ես, (կամաց) դուն յաղթահարուած ես, եւ ինչպէ՞ս պիտի

տի վերադառնաւ տուն:

Ալի. — (Քննկտալ եւ քիչ վերջ իյնալ գետին ու քնանալ):

ՀԱՅՍԱՍԱՆ. — (Կանգնիլ եւ յառիլ դէպի արեւելք) 'Ի՞նչ է փարատեր մշուշը: Սպիտակ լոյսը դեռ չը յաջողեցաւ համբուրել Մասիսի կատարը. աչքերս ի դո՛ւր կը փնտռեն սղջագուրել իմ Արարատը...: Լուսածաղ կարօտդ կը քաշեմ, հըրուիր առաջ ու փարատէ խաւարը՝ առաւօտեան կարմիր ճառագայթ...:

Մե՛ր բաղդը...: Ի՞նչ է բաղդը, ոչի՛նչ, դժուարութիւնները՝ կ'անուանուին դժբաղդութիւն իսկ վերելքի միջոցները կը կոչուին բաղդաւորութիւն: Մէկը մըուրը կ'ըմպէ. միւսը նեկատարը կը ծծէ... բաղդը բաւ է, արժէքը մարդուն կամքն է...:

Ձնդա՛՛ ճնշի՛չ շղթայ, զնդա է՛լ աւելի ուժդին, աղջամուղջին մէջ քո ձայնը եւ արհաւիրալից է եւ ցասկոտ: Ձնդա՛՛ մութի՛՛ ընկեր, զնդա հա՛՛ զնդա, մինչեւ որ շառագունի կարմիր արշալոյսը...:

(Կանգնիլ եւ յառիլ դէպի արեւելք՝ քաջակորով ուժգնութեամբ) Ալի, հէ՛յ Ալի՛, ի՞նչ կը քննաս, արթնցի՛ր, արշալոյսը ծագեցաւ, Մասիսը կ'երեւի...: Մասի՛ս, կարմիր Մասիս, ցո՛յց տուր ինձ գեղատեսիլ հասակիդ ամբողջութիւնը...: Յառա՛ջ կարմիր ճառագայթ, հրէ, հարուածէ՛, ցրուէ՛ մթութիւնը. պարզի՛ր, (քեւերը տարածել դէպի Արեւելք) Պարզի՛ր, կարմրցուր եւ լուսաւորէ մեր աշխարհը: Հէ՛յ Ալի, է՛լ ըսի քեզի:

Ալի. — Թէ՛օւլպէ Եա Բադպի (կը հստի):

ՀԱՅՍԱՍԱՆ. — (Շարաները ցնցելով) Ե՛լ կ'ըսեմ քեզի, Գառմուրդ տղէտ, էլ եւ տես, նայիր թէ ինչպէ՛ս քո տիրոջ տիմար բանակը հրկիզեր է Հայաստանի գեղերն ու քաղաքները, մութը տես ու հրճուիր տղիտօրէն... Նայիր Ալի, տես թէ ինչպէ՛ս մարդիկ կը քթքթան լեռներու կատարները եւ արշալոյսի ցոլքերուն տակ գրոհի սկսած յառաջ կը շարժուին...

Օ՛ն, յառաջ, դէպի՛ր յաղթանակ, կարմի՛ր բանակ...:

ՅԵՍԻԽ Բ.

Նոյնի եւ ձեմալ

ՃԷՄԱԼ. — Դեռ չե՞ս մեռած:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — (Լուռ է):

ՃԷՄԱԼ. — Խօսի՛ր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — (Լուռ է):

ՃԷՄԱԼ. — Խօսի՛ր, ըսի քեզ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Դուն դեռ կ'ապրե՞ս:

ՃԷՄԱԼ. — Ո՞վ, ե՞ս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Այո, դո՛ւն:

ՃԷՄԱԼ. — Ալի, քանի՞ հարուած տուիր:

ԱԼԻ. — Պէյս, ինչ որ հրամայեցիր, ըրի. չեղաւ եւ կ'ապրի, շաշարքմ:

ՃԷՄԱԼ. — Խե՞ղճն ալ չը կորսնցուց:

ԱԼԻ. — Կը խորհիմ թէ սպրդնած է. վասնզի մինչեւ լոյս խօսածն է՝ կարմի՛ր արշալոյս, կարմիր ճառագայթ, կարմիր աշխատատեղութիւն, կարմիր բանակ, կարմիր հա՛ կարմիր:

ՃԷՄԱԼ. — Իջիր դիրքերը, յայտնէ զօմանտանին, որ բանակը վանքի կոնակէն Նախիջևանի ուղղութեամբ շարժէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Վախցա՞ր:

ՃԷՄԱԼ. — Ո՞վ, ե՞ս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Դո՛ւն, դո՛ւն:

ԱԼԻ. — Թէօփպէ Շա Բապալի:

ՃԷՄԱԼ. — (Ալիին) Աճապարէ՛: Նորէն հոս եկուր:

ԱԼԻ. — (Դուրս):

ՃԷՄԱԼ. — Առաջարկ մը ունիմ քեզի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Իսկ ես կ'առաջարկեմ քեզ, նախ քակել շղթաներս:

ՃԷՄԱԼ. — Շղթաները միայն կրնան ընկճել քեզ. ընտրէ զիս կամ տղաս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ո՛չ քեզ եւ ո՛չ ալ տղադ : Միլիթարիստական ստորին ախորժակով կերար միսս եւ չոր ոսկորներս յանձնեցիր այս կապանքներուն ու դեռ կ'ուզես որ թացութենէ զըրկուած լեզուս լզէ ոտքերդ իբրեւ կամակոր գերի : Ի բա՛ց ինձ-մէն , մի՛ վտրձեր կոտորել կամքս , կամքս իմս է : Ես կամ եւ պիտի մնամ ազատ ու անկախ : (Մտնով ցոյց տալ Արեւիքը) Կուշայ ամէն աղբի եղբայրացած բանւորութիւնը , կարմիր բանակը :

ՃէՄԱԼ (կը դիտէ) Քանի մը քաղցած գիւղացիներ լեռներու վրայ իրենց մանգաղներով կանկառ կը քաղեն :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Այդ մանգաղները կուգան կտրել միլիթարիզմին փուշերը : Տժգունեցա՞ր , ա՛յ քեզ նապաստակ :

ՃէՄԱԼ. — (Զեռքը պիտերուն տանիլ , մտադրաղ) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Զեռքդ անգամ իր ճամբան կորսնցոյց (կը խոյանայ Ճէմալին վրայ) տո՛ւր ինձ այդ սուրը : (Մերկ սուրը կը մնայ ձեռքին) :

ՏԵՍԻԼ Գ .

Նոյնիք եւ Ալի

ԱԼԻ. — (Հրացանը ուղղելով) Վար ձէ՛ք մեծաւորիս սուրը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — (Ուժգին կերպով խնդալ) Այս սուրը միայն ճէ՛կ մանգաղ չինելու համար առի : Զե՞ս ուղեր , ա՛ռ տուր մեծաւորիդ որ իր սուրովը ինքնասպան ըլլայ (կը նետէ) :

ԱԼԻ. — (Սուրը Ճէմալին տալով) Աճապարէ պաշարուած ենք : Ռուս բանակը մուտափաթներուն յաղթեց :

ՃէՄԱԼ. — Գնա՛նք ուրեմն :

ԵՐԿՈՒՔԸ. — (Դուրս ելլելու փորձ) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ո՞ւր էք դնում . մնացէ՛ք հոս եւ ներկայ եղէք Հայաստանի Հարսանիքին :

ԱԼԻ. — Թէ՛օլպէ եւ Բապպի , (Ճէմալին) Պէյս , Պէյս Հայաստանը չի մեռնիր , հողինիս ազատելուն վրայ մտածենք :

ԵՐԿՈՒՔԸ. — (Դուրս) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Ձեռն ըսեր սակայն թէ՛ համաշխարհային ընկերական յեղաշրջման մէջ նման հոգիները ի՞նչ արժէք կը ներկայացնեն եթէ ապրին — ոչ ի՞նչ...:

ՀԵՌՈՒԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ — (Կը լսուի բանակի ֆալելու համաչափ ձայներ, հրամաններ եւ գէնֆի պայքիւններ...):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — (Դժուարութեամբ կը բարձրանայ փարին վրայ: Հովը մագերը ծուփ կուտայ եւ ինքը կը յառի դէպի արեւելք. դէմքը յուզուած է) Պատերա՛ղմ... ի՞նչ ահաւոր պատկեր. արհաւիրքը պիտի չքանա՞յ արդեօք... ո՛ւրիշ կարկուտի պէս կը տեղայ գնդակը եւ սուիներ մարդկային սրտին կը զարնուի ահաւոր թափով... Օգնական ոյժը կ'աւելցայ, մերինները կը պաշարուին. ա՛հ (կը յառի սրտատրոփ դիրքով) դո՛ւն, դուն ով որ ես՝ բլրի գաղաթէն վար կախուիր, հարուածէ՛ ճակատէն, յառա՛ջ կարմիր բանակ... զա՛րկ, զա՛րկ... զա՛րկ ըսի քեզի... քո յառաջացած ճանապարհիդ մատաղ աշխատաւորական բանակ, (ուրախ ոգիով) կը փախչի թշնամին... ես քեզ տեսայ, դուն ինքդ ես Արազ: Քալէ դէպի զիս եւ ունեցիր սիրտս, յաղթական հայ աշխատաւոր, ես կը մոռնամ գերութեան դարաւոր միջտոր... կ'ուզեմ ապրիլ...: (Չեռքը կը մընայ օդին մէջ եւ Հայաստանը կը նմանի փարարմանի մը, անշարժ ու անձայն):

ՏԵՍԻԼ Դ.

Նայնֆ եւ Նշանածոր

ՆՇԱՆԱԾՐ (ԱՐԱԶ) — (Զինուած է, կը յառի Հայաստանին եւ կ'արձանանայ) Հայաստան, չճանչցա՞ր զիս, աշխատաւորութիւնը յաղթանակեց. կ'աւետեմ քեզ՝ քո ազատութիւնը, դերուած Հայաստան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Առ իմ սիրտս, որ ապրինք ազատ ու անկախ (կը խոյանայ դէպի իր նշանածը եւ երկուքը կը գիրկընդխառնուին):

Հայաստան

ՏԵՍԻՒ Ե .

Նոյնք եւ Բոլորք

ԲՈՒՌՐԸ . — Կեցցէ՛ անկախ Հայաստանը , կեցցէ՛ աշխատաւորական բանակը :

ՏԵՍԻՒ Զ .

Նոյնք , Ծուռք (Գիծ-Կիրակոս) , Ճէմալ եւ Ալի

ԾՈՒՌԸ . — Ահա ձեզի երկու հատ պաշտուչ : (Ալիին գինի տալով) Խմէ՛ այս գինին աշխատաւորական Հայաստանի կենացը :

ԱԼԻ . — Մուսուլմանին արգիլուած է խմելը , մի դպիր կըրօնիս , կ'աղաչեմ :

ԾՈՒՌԸ . — (Գաւաթը Ալիին բերնին մօտեցնելով) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ . — Խմէ Ալի , կոտրէ քեզ կաշկանդող կրօնական կապանքները եւ եզիր անկախ մարդ :

ԱԼԻ . — (Կը խմէ) :

ԲՈՒՌՐԸ . — (Բուռն ծափահարութիւն) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ . — (Ալիին) Կ'ուզե՞ս տուն երթալ :

ԱԼԻ . — Կ'ուզեմ տուն երթալ , ես պարզ գինուոր մըն էի ուրիշի հրամանին տակ , ես յանցանք չունիմ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ . — Գիտեմ : Հասկցա՞ր խկական աշխատութեան նշանակութիւնը :

ԱԼԻ . — Հասկցայ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ . — Ուրեմն քալէ եւ պատմէ քեզ զիմաւորող Թուրք աշխատաւորութեան :

ԱԼԻ . — (Գլուխ ծռելով դէպի դուրս քալելու փորձ) :

ԾՈՒՌ . — (Ալիին) Կեցիր ընկեր , մէկ հատ էլ խմէ , անանկ գնա :

ԱԼԻ . — Ծնորհակալ եմ ընկեր , համը տեսայ , անուշ էր , մնացէք անուշութեան մէջ , արժանի էք :

ՃէՄԱԼ . — Կեցիր միասին երթանք :

ԱՐԱՋ . — (Ճէմալին) Դո՞ւն էիր , որ կը հրամայէիր հըր-

կիզել աշխատաւորութեան բնակարանները, դո՞ւն էիր, որ կոտորումի եւ աւերումի հրամանը կ'արձակէիր ու կ'անձկայիր խորտակել աշխատաւորներու հայրենիքը ի զուր տեղը, քա՛կէ այս շղթան:

ՃէՄԱԼ. — (Բանալին գրպանէն հանելով կը փակէ մէկ շրջ-
քան):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ո՛ւֆ: որքան տանջալից էին շղթաներուն պրկումները:

ԼՈՐԻՍ. — (Գիրկընդխառնում) Քոյրս, հոգի՛ս...:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Սիրո՞ւն, անո՛ւշ եղբայրս:

ԱՐԱՋ. — (Ճէմալին) Քա՛կէ միւս շղթան:

Ճէմալ. — Միւս շղթային բանալին մեր հրամանատարին մօտն է, նա դնաց էնկիւրի:

ԲՈԼՈՐԸ. — (Գլուխ կախ եւ մտածկոտ):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Մի տրամէք ընկերներ, ճիշտ է այս մեծա-
փորը, Հայաստանը կաշկանդող շղթաներուն կէտն է, որ քան-
դուած է: Քաջարի աշխատաւորութեան հետ յաղթական տո-
ղանցքով կը քալենք ՅՐԵՒԱՆ, այս փականքը կը դնենք սալին
վրայ, կը կռանենք, կը կտրենք, կը փշրենք իմփերիալիստին
կապանքները եւ կը տիրանանք երազուած ազատութեան:

ԲՈԼՈՐԸ. — Հոււէ՛:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — (Ալին) Ալի՛, ձեռք առ վերադարձդ,
տուն գնա: (Ալին դուրս: Ճէմալին) Տեսա՞ր լեռներու վրայ
կանկառ քաղող որպէս թէ քաղցած դիւղացիները: Ոստի՛ր, կը
զղջա՞ս:

ՃէՄԱԼ. — Ես իմ կառավարութեան հրամանը կը կատա-
րէի, բողոք ժպտեց քեզ, գերեցիք զիս, այժմ կարգը ու կամ-
քը ձերն է, ա՛ռ սուրս: (Կը փախ եւ կուտայ):

ԱՐԱՋ. — (Ծուռին) Շղթայէ ձէ՛մալը, մինչեւ որ դատուի:
Ճէ՛մալ, դուն պիտի ենթարկուիս զինուորական ատենին:

ԾՈՒՌԸ. — Գամջու կոնակ ունիս, լաւ դերան կրնաս քա-
շել: (Կը շարայէ):

ՏԵՍԻՒ Է.

Նոյնք եւ Գիւղացի Գրաքերը

ԳԻՒՂԱՊԵՏ — Բանւորներ, գիւղացիներ, եւ գինուոր ընկերներ՝ ձեզ եւ մեզ մեծ աւետիս, (Գլխի փափազը առնելով հեռագիրը կուտայ Արագին) հաշտութիւն կնքուած է Թրքաց հետ:

ԱՐԱՋ — (կը կարդայ) «Երեւան, 1920, Նոյ. 29. Հաշտութիւնը կնքուեցաւ, Հայաստանը հռչակուեցաւ սովիեթական Հանրապետութիւն, վերադարձէք Շուշի»:

ԲՈՂՈՐԸ — (Երեք անգամ) Հուռէ՛, (եւ յետոյ շոքայ պար կը բռնեն Հայաստանի շուրջ եւ կը պարեն կովկասեան մի հիւսիսի պար):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — Բանւորներ, գիւղացիներ, գինուորներ, ընկե՛ր եղբայրներ, ձեր հօր գրոհի, կարմիր գաղափարի շնորհիւ այսօր Հայաստանը Խորհրդային Ռուսաստանի, Խ. Ա. Խորոյէճանի, Խ. Ուքրանիայի եւ Խ. Վրաստանի շարքին, որպէս անկախ, ազատ հայրենիք հռչակուած է: Յարգանք նահատակներուն: Երկիւղածութեամբ յարգանք հայկական կարմիր բանակի առաջնորդ՝ նահատակ Ընկ. Ստեփան Շահումեանի յիշատակին:

Աշխատաւորութեան ձեռք բերած ազատութիւնը մի ոսկեայ մանակ է բանուորի վզին, որուն չէ կարող հասնիլ կապիտալիստական մահալից ժանգը: Այժմ դառնանք վերաշինելու աւերակները, եւ յետ այսու ինչ որ պիտի շինենք մերն է՝ մեզի համար է:

Ես դուայ իմ ցանկացած ազատութիւնս, ուղղուինք դէպի Երեւան եւ ողջունենք հայ աշխատաւորութեան նոր մայրաքաղաքը վահտեալի Արարատի փէշին, հոն պիտի սարքեմ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ... ես հարսը՝ դուք հարսնետուր...:

ԲՈՂՈՐԸ — Հուռէ՛, դէպի Երեւան:

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Դ.

(Երեւանի մէջ բանւորական ակումբի դահլիճը, շտկուած են սեղանները մերմակ ծածկոյթներով. մէջ տեղի սեղանիներ կարմիր է. սրահի մակատը բացուած են երկու կարմիր դրօշներ: Սեղանները կը կրեն ծաղկի փունջեր եւ գինիի գաւաթներ: Վարագոյրը բացուած պահուն կ'սկսի միջազգայնականը:)

ՏԵՍԻԼ Ա.

(Մելիք Երկայնաբազուկ, Մեծիկ, Լագօ, Լորիս, Արագ, Գիւղապետ, Սումբուլ, Ծուռ Կիրակոս, Գործավար, նուագախումբ, պարուհիներ, բանւորներ եւ գիւղացիներ, եւ լաւ երգիչներ ու պարողներ, միջազգայնական ֆայլերգի պահուն ոտքի կը կենան: Քայլերգի աւարտման ատեն բոլորն ալ բաժակնին բռնած՝ կ'սպասեն Մելիքի հրամանին):

ՄԵԼԻՔ. — Աչքերնիդ լոյս. կը ցանկամ երջանկութիւն եւ բաժակ կ'առաջարկեմ Խորհրդային Միութեան եւ Խորհրդային Հայաստանի կենացը:

ԲՈԼՈՐԸ. — (կը խմեն եւ կուտան բուռն ծափեր):

ՄԵԼԻՔ. — Նստեցէք: (Նուագախմբին) Հնչեցէ՛ք մեր լաւ պարերը եւ թող հրճուին, կաքաւեն ու պարեն մեր աղջիկներն ու տղաները: Հայաստանի Հարսանիքը նշանակալից հարսանիք է Հայերուս համար, Հայերս ըսի, վասնզի հայերս էինք որ ամբողջ եօթը դարեր ճնշուած մնացինք բռնակալ ձարերու եւ մարդակեր սուլթաններու ոտքերուն տակ. մեր միտք կերան ձարերն ու սուլթանները իսկ մեր կաշին փէշքէշ ըրին Եւրոպացի խաչապաշտ անուանեալ կապիտալիստ բուրժուայ պետութիւններուն:

Այսօր չքացիք են այդ կեղտերը, փարատած է եօթը դարերու խաւարը եւ ծաղած է լուսաւոր արեւ, որու ճառագայթներու տակ հարսանիք կը սարքէ եւ կը պարէ բանւոր, աշխատաւոր հայ ժողովուրդը:

Պարեցէք զաւակներս. պարեցէք վստահ կերպով, քանի որ

ձեր ուրախութիւնը խանգարող կօղակներ, գապօթիւմներ եւ ֆարաշներ դոյութիւն չունին. անկցի՛ բռնութիւնը, ապրի՛ ճշմարիտ ազատութիւնը:

Կը խմեմ ձեր կենացը, բարի՛ եկած էք:

ԲՈՒՌՆԸ. — (Ծափահարութիւն):

ՄԵԼԻՔ. — Կիրակոս:

ԿԻՐԱԿՈՍ. — Խնդրե՛մ, Մելիք:

ՄԵԼԻՔ. — Քեզ կը կարգեմ այս հարսանիքին թամատան, խմցուր եւ հրճուեցուր եւ թող պարեն ու երգեն: Յիշէ որ Հայաստանի հարսանիքն է սա:

ԿԻՐԱԿՈՍ. — (Նուագածուններուն) Շղթա պարի համար հայկական մը:

ՆՈՒԱԳԵՆ ՈՒՆԵՐԸ. — (Կը նուագեն, երիտասարդները կը պարեն):

ՎԱՐԴԵՐ. — (Վարդերը բեմ կուգայ):

ԿԻՐԱԿՈՍ. — (Կը լեցնէ եւ կը հրաւնջէ կարգաւ, եւ յանկարծ կ'սկսի ձայնել)

Աղջի Վարդե՛ր, բջիջին աչք չունի՞ս:

Եկուր նստիւր թախտին վրայ,

Տէրտէրը դայ նարեկով,

Բաղդդ չոքեր սրտիդ վրայ

Ժամկոչը դայ կորեկով...:

ԲՈՒՌՆԸ (Ընդհանուր ծիծաղ եւ խնդում):

ՎԱՐԴԵՐ. — Բերանդ չորնայ Ծուռ Կիրօ, աշխարհ եղաւ մասխարա, անտէրտէր պսակին, անտէրտէր կնունքին պէրէքէ-թը լի՞նչ է, Աստծոյ խճիր ուստ դաս:

ԼՈՐԻՍ. — Մի նեղուիր հօրաքոյր, Կիրակոսը բան մըն էր ըսաւ: Տէրը տուաւ, տէրը առաւ տէրտրուն հոգին: Ամէն մարդ օր մը կը մեռնի, վնաս չիկայ որ Տէր Զաքարն ալ մեռած է:

ՎԱՐԴԵՐ. — Զէ որդիս չէ, Տէր Զաքարը մեռած չէ, ողջ է, որդիս:

ԼՈՐԻՍ — Գիտեմ որ փողոցները կը քալէ, գիտեմ որ մեր նոր կարգերուն տակ Տէր Զաքարը իր Մաշտոցը կորսնցուցեր է իմացա՞ր :

ՎԱՐԴԵՐ — Մեղայ Աստուած, է որ ատանկ է, տէր Զաքարը խենդացեր է :

ԾՈՒԹ ԿԻՐԱԿՈՍ — Հա՛... նո՛ր եկար պապուդ տունէն, բերանդ պաղնեմ, շիտակ խօսեցար : (Գաւաթը երկարելով Վարդերին) .

Առ ու խմէ Զաքոյ հոգուն,

Որ բռնուիս գինու բքուն,

Պաղիկ մը տաս պապկատ հոգուն...

ԲՈԼՈՐԸ — (Ծիծաղ եւ խնդուք) :

ՎԱՐԴԵՐ — (Հրելով) Գնա ընդի՛ն, ճղակոտոր :

ԿԻՐԱԿՈՍ — (Նուագաժուռներուն) Զարկէ՛ք : Բջիջին հետ պիտի պարեմ : Տօ, արի, ընկեր Գործավար, գործեցիր Մելիքին համար, յետ այսու քանի որ պիտի գործես քեզի համար, արի քաշենք մի լաւ պար : Ե՛լ ըսի քեզի :

(Երկուքը կը պարեն քեւ քեւի տաւած) :

ՄԻԻՄՆԵՐԸ — (Գաւաթ կը պարպեն երկուքին համար) :

ԿԻՐԱԿՈՍ — Տիկին Վարդեր, սեղանները թեթեւցան, բեռցուր դանոնը Երեւանի բարիքներով :

ՎԱՐԴԵՐ — Թող ուտեն, խմեն, Աստուած չա՛տ է տուեր (դուրս երթալ) :

ԿԻՐԱԿՈՍ — Խիստէթի խուշը հողին կուտայ Աստուծո՛վէն վայ չիգար : (Նուագաժուռներուն) Ընկերներ, երեւի կոկորդնիդ չորցաւ, հրամմեցէ՛ք Այազեադի պատուական գինին :

ՄԻԱՍԻՆ սկսինք. —

Ես կը խմեմ երկու հոխա,

Դուն կը խմես երեք հոխա,

Եկուր ընենք մէկ մէկ թոխա,

Գինի լից, ընկեր գինի լից,

Խմողաց անուշ :

Աղբիւրին մօտ եւ քեզ տեսայ,
Պօյդ կ'արժէ հաղար քէսա,
Դուն հարս եղիր եւ ալ փեսայ,
Գինի լից, ընկեր գինի լից,
Խմողաց անուշ:

ԲՈՒՆՈՐԸ (Կը խմեն):

ՆՈՒԱԳՍԾՈՒՆԵՐԸ. — (Կը նուագեն):

ՏԵՍԻԼ Բ.

Նոյնք եւ Լրաքեր

ԼՐԱՔԵՐ. — (Ուղիղ Մեղիփին) Խնդրեմ, պտորագրեցէք այս
հեռագիրները: (Կ'ստորագրեն ծրար մը հեռագիրները եւ լրա-
քերը դուրս ելլելու վիճակի մէջ):

ԿԻՐԱԿՈՍ. — Կեցիր ընկեր, ինչ կը փախչիս, հարսանիքէ,
է՛, ողորմած պապ, խմէ սա գինին:

ԼՐԱՔԵՐ. — Աչքերնիդ լոյս, ընկերներ, խէ՛րը տեսնէք:
(Կը խմէ, դուրս):

ՏԵՍԻԼ Գ.

Նոյնք եւ Վարդեր

ՎԱՐԴԵՐ. — (Բջիջի ակամջին փսփսալ):

ԲԶԻԶ. — Ընկեր հարսնետորներ, 40 տարուայ աշխատա-
ւորիս, պատիւը կը տրուի յայտարարել թէ՛ հարսը պիտի գայ.
գնանք գլխավորել գինք: (Արագի ակամջէն բռնելով) Շար-
ժուիք փեսա՛, հարսն է գալիս, է՛լի:

(Մեղիփէն եւ Տանուտէր Մեծիկէն եւ Լագօէն գատ, բոլորը
դուրս, ուրախութեամբ նիչեր եւ նուագի ձայն):

ՄԵԼԻՔ. — Ինչո՞ւ չես խօսիր:

ՄԵԾԻԿ. — Ի՞նչ խօսիմ Մելիք. իմ ուրախութիւնը ներսէս
է: Ձեռ կարող գիտնալ թէ՛ որքա՞ն երջանիկ կ'զգամ, որ մեր
զաւակները իրենց սրտի մուրսովն հասան. քո աղջիկը հարսը,
իմ տղան փեսան: Աչքերնիւ լոյս:

ՄԵԼԻՔ. — Դուն խօսիր ընկեր Լազո :

ԱՌԷ ԼԱՁՕ. — Սէ՛ր եւ խաղաղութիւն, գիտակցութիւն եւ նուիրում : Ընտանիքի մէջ հաւասար իրաւունք, հաւասար պարտականութիւն : Փնտռուածը գիտակցութիւնն է, եթէ մէկը ու միւսը գիտակից են իրենց դերին, ապա անոնք կարող են ապրիլ ազատ. կարող են հաւերժացնել հայ ընտանիքը ազատ հայրենիքին մէջ. աչքերնիդ լոյս :

ՄԵԼԻՔ. — Կասկած ունի՞ր հարսի եւ փեսին գիտակցութեան մասին, ես կ'ըսեմ, ոչ, ուրեմն աչքերնիս լոյս :

ՄԵԾԻԿ. — Խօսիր միւսներու մասին :

ՄԵԼԻՔ. — Միւսներու խնդիրը հէնց այսօր լիլ վերջացրնենք : Քո տղան ես առի՛ ի՛նձ փեսա. դուն էլ իմ տղաս կ'առնես՝ քեզի՛ փեսա : Հէնց այսօր կը նշանենք :

ՄԵԾԻԿ. — Հապա մի՞ւսը :

ՄԵԼԻՔ. — Միւսը կը թողում քեզ. կարգադրէ ինչ որ Պէտքն է, կուզէք նէ՛ նշանեցէք :

ՏԵՍԻԼ Դ.

Նոյնք եւ Լրաքերը

ԼՐԱՅԵՐ. — (Ծրար մը հեռագիրներ կը ներկայացնէ՝ Մե-լիքին) Խնդրեմ, ստորագրեցէք :

ՄԵԼԻՔ. — Ո՞ր տեղից կուզան :

ԼՐԱՅԵՐ. — Մոսկուայէն կուզան :

ՄԵԾԻԿ. — (Կ'առաքագրէ) :

ԼՐԱՅԵՐ. — (Դուրս) :

ՏԵՍԻԼ Ե.

Հարս ու փեսի Մուտֆի Բափորը

(Նրկու շարֆի վրայ մէկ շարքը կարմիր հագած, միւսը ներմակ ճական փոքրիկ աղջիկներ, գրկած են ծաղկի փուռներ, ունին վառուած մոմեր, Բափորին առջեւէն կը յառաջանան դէպի բեմ, կ'երգեն «Անուշ արեւ բոցակէզ»ը, որոնց կը հետեւին

հարսն ու փեսան՝ (Հայաստան եւ Արագ), հարսնեփոյրը եւ հարսնեղբայրը՝ (Սումբուլ եւ Լորիս), ու անոնց կը հետեւին միւսները, կարգով եւ շարքով, ձեռքերնին ունին վառուած մոմեր) :

ՀԱՐՄԱՐ. — (Հայաստանի գլուխը ծածկուած է ցերմակ ֆողով, ֆողին տակ դէմքին վրայ ձգուած է հորհրդային Հայաստանի Պետնիշը : Հարսը կը յառաջանայ եւ կանգ կ'առնէ բոլին ցակատը զարդարուած դրօշներուն առջեւ, ուր կայ գետնեղուած բազկաթոռ մը, շարքով կը բաւարուին հարսին երկու կողմերը, հարսնեփոյրը, հարսնեղբայրը, փոքրիկները եւ հարսնետրմերը) :

ՆՈՒԱԳԱԾՈՒՆԵՐԸ. — (Կը հնչեն Միջագայնականը) :

ԲՈՒՈՐԸ. — (Ուտի վրայ կ'երգեն, վերջաւորութեան բուն ծափեր) :

ԱՔԷ ԼԱՁՕ. — *Յեղափոխական հարսները ընկերներ, Հայաստան սկսաւ ապրիլ իր փառքը : Համարեա կէս դար կ'ընէ, որ կ'աշխատէինք, կը նկրտէինք, կը տանջուէինք մեր սիրասուն Հայաստանի հարսանիքը տեսնելու համար : Պատիւ են ըրեր ինձ բանալ հարսին դէմքը եւ ողջունել զինք ձեր եւ աշխատաւոր յեղափոխական մասսաներու անունով : (Վար կ'առնէ ցերմակ ֆողը, կը պարգուի հորհրդային Հայաստանի Պետնիշը — զինանշանը) :*

ԲՈՒՈՐԸ. — (Աջ ձեռքերնին վեր բռնած՝ երեք անգամ) *Հուռա՛, հուռա՛, հուռա՛ :*

ԼԱՁՕ. — (Կը քակէ վար կ'առնէ պետնիշը) *Ահա հարսը : (Կը համբուրէ) :*

ԲՈՒՈՐԸ. — (Աջ ձեռքերնին վեր բռնած երեք անգամ) *Հուռա՛, հուռա՛, հուռա՛ :*

ԼԱՁՕ. — (Փեսային) *Ընկեր Արագ, տառապեցար որպէս աշխատաւոր եւ ինչպէ՛ս, մաքուր հողիով սիրեցիր Հայաստանը, քեզ կը կոչեմ նուիրումի հերոսութեան փեսան . ահա՛ վարձատրութիւնդ . նէ հարս, դուն փեսա : Զեզ կը ցանկամ երջա-*

նիկ կեանք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — (Կուգայ կը համբուրէ պետմիշը եւ կը դառնայ իր տեղը):

ԱՐԱՋ. — (Կուգայ կը համբուրէ պետմիշը եւ կը դառնայ իր տեղը):

ԲՈՂՈՐԸ. — (Կը նստիմ):

ՍՈՒՄԲՈՒԼ. — (Կուգայ կը համբուրէ պետմիշը, եւ կ'ուզէ դառնալ իր տեղը):

ԼԱՁՕ. — Մէկ վայրկեան կանգ առ, խնդրեմ: Բռնէ Հասստանի զինանշանին այս ծայրը:

ԼՈՐԻՍ. — (Կուգայ կը համբուրէ պետմիշը եւ կ'ուզէ դառնալ իր տեղը):

ԼԱՁՕ. — Բռնէ զինանշանի միւս ծայրը: Խնդրեմ, մէկ վայրկեան համբերեցէք: Ընկեր Մելիք, ընկեր Մեծիկ, ձեր հաւանութեան կ'սպասենք:

ՄԵԼԻՔ ԵՒ ՄԵՄԻԿ. — Մենք հաւանած ենք:

ԼԱՁՕ. — Ձաւակներս, ձեր ծնողաց ցանկութիւնն է, մեր նազելի եւ պատուական Հայաստանի հարսանիքի փառաւոր հանդէսին մէջ ձեզ կոչեմ ԽՕՍԵՅԵԱԼՔ, երբ դուք իրար կը սիրէք, մարդկային բարձր իրաւունքով կարող էք կազմել աշխատաւորական սիրուն տուն մը: Հաճեցէք յայտնել ձեր հաւանութիւնը:

ԵՐԿՈՒՔԸ. — (Իրար կը համբուրեն):

ԲՈՂՈՐԸ. — (Բուռն ծափեր):

ՄԵԼԻՔ. — Ձեր հարսանիքի հանդէսը պիտի կատարուի երկու շաբաթ յետոյ:

ԼԱՁՕ. — (Ձեռքերմիմ սեղմելով) Կը շնորհաւորեմ ձեր նշանախօսութիւնը:

ԿԻՐԱԿՈՍ. — Մէկ վայրկեան, ընկերներ, (կը լեցուիմ գաւաքները եւ կը պարպուիմ): Ընկեր Լազօ, եւ դուք Մելիքներ ու ընկերներ, հոս անարդարութիւն մը տեղի ունեցաւ:

ՄԵՄԻԿ. — Ասա տեսնենք, ի՞նչ է այդ անարդարութիւնը

որ տեղի ունեցեր է հոռ:

ԿԻՐԱԿՈՍ .— Միայն երիտասարդները սիրտ ունին, ինչո՞ւ մոռցաք Վարդերն ու Բջիջը, Գիտէ՞ք, ասի քանի տարի է որ Վարդօն Ակօճին վրայ թուշմիչ կ'ըլլայ: Պէտք է նշանենք:

ՎԱՐԴԵՐ .— Ճշակոտոր ըլլաս, խնդ Կիրօ, (գոգնացով դէմքը կը ծածկէ):

ԲՈՂՈՐԸ .— Պէտք է նշանենք:

ԿԻՐԱԿՈՍ .— Եթէ իրար կը սիրէք ոտքի կեցէք:

ԳՈՐԾԱՎԱՐ .— (Բջիջը ոտքի կը կանգնի):

ԿԻՐԱԿՈՍ .— (Վարդերին) Տէ արի տեսնեմ, խիամէթի խուշ: (թիւէն բռնելով ոտքի կեցնել):

ՎԱՐԴԵՐ .— Ես չեմ ուզեր, վաղ եկուր: Ամէն բան Աստծոյ ձգած էմ:

ԿԻՐԱԿՈՍ .— Պաղզդ իշխամ աղսւո՛ր Վարդեր, Աստուած ըսաւ Կիրակոսին (կը պռռայ) Վարդօն Գործավարին նշանէ:

ԲՈՂՈՐԸ .— (Խնդուք եւ ծիծաղ):

ՎԱՐԴԵՐ .— Ես կարգուիլ չեմ ուզեր:

ԿԻՐԱԿՈՍ .— Հապա չէ՞, չեմ ուզեր՝ ճէպս դրէք:

ԲՈՂՈՐԸ .— (Խնդուք):

ՎԱՐԴԵՐ .— Կամքը եղբօրս է:

ՄԵԼԻՔ .— (Ոտքի ելլելով) Կը հաւանիմ ուրախութեամբ եւ ձեզ կը կոչեմ խօսեցեալք:

ԲՈՂՈՐԸ .— (Գաւաթ կ'առաջարկեն) Շնորհաւոր ըլլայ:

ԿԻՐԱԿՈՍ .— Տառուը ինծի (կը խմէ):

ՏԵՍԻԼ Զ.

Նոյնք եւ Լրաքեր

ԼՐԱՔԵՐ .— (Հեռագիրը տալով) Խնդրեմ ստորագրեցէք:

ՄԵԼԻՔ .— Լորիս, կարգա հեռագիրը:

ԼՈՐԻՍ .— (Կ'սկսի կարդալ):

Ա. Հեռագիր .— Պրոկտարական կարգերու տակ Հայաստանի հարսանիքը շնորհաւորելի է: Ընդունեցէք մեր ընկերական հրճուանքները: ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ ՏԵՂԱԿԱԼ

Բ. Հեռագիր. — Մեր ընկերական վերին աստիճանի ուրախութիւնները կը յայտնենք, որ Հայաստանը կոտորեց Փաշիստներու լուծը եւ եղաւ սովիւթական գեղեցիկ հարս: Ուժգինս կը հրճուինք որ սարքեր էք ձեր ազատագրութեան տօնը որպէս հարսանիք: Յաջողութիւն ձեզ եղբայրական ցանկութեամբ:

Բագու ԱՏՐՊԷՃԱՆԻ ԿՈՄԿՈՒՍԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆ

Հեռագիր Գ. — Հրճուում եմ Հայաստանի ազատագրութեան մեծ տօնի առթիւ եւ տալիս եմ իմ ընկերական անկեղծ ողջոյնները հայ աշխատաւոր զանգուածներին եւ նրան պաշտպան կարմիր բանակին:

Մոսկուա

ՆԻՔՕԼԱ ԼԵՆԻՆ

Հեռագիր Դ. — Հայաստանի ազատութեան տօնը կատարում էք որպէս մի հարսանիք. հարսի կեանքը, պատիւը, տունը, շնորհը, շինարարութիւնը մնայուն կերպով ապահովուած է Խորհրդային Միութեան վիթխարի կարմիր բանակի կողմից: Ողջոյն ձեր նորափթիթ կեանքին:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻ

Մոսկուա

ԸՆԴՀ. ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԼԻՔ. — Բաւ է զաւակս: Բարձրացուցէք ձեր բաժակները: Բաժակ կ'առաջարկեմ քոյր Ատրպէճանի, քոյր Վրաստանի, մայրն Խորհրդային Ռուսաստանի, մեր հօր ընկեր Լենինի, մեր պահապան ու պաշտպան կարմիր բանակի կենացը:

ԲՈԼՈՐԸ. — Հուռռա՛, հուռռա՛, հուռռա՛: (Կը խմեն):

ՄԵԼԻՔ. — Նստեցէք, կ'ուզեմ որ պարէք կովկասեան պարերը: (Կը պարուին սփանչելի պարեր):

ԼԱՁՕ. — Ուղիղ 10 ժամ կ'ընէ որ կը հրճուինք, պէտք է փակել ուրախութեան այս վեհ հանդէսը, ի մօտի ունենանք աշխատանքի եւ շինարարութեան մեծ պարտականութիւնը: Պիտի շինենք աւերակները, ու ինչ որ պիտի շինենք այլեւս չի քանդուիր. կը մնա: Ուրախութենէն անցնինք աշխատանքի ու-

բախ հողիով . վերջին խօսքը Հայաստանին է :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ . — Ուտֆի) :

ԲՈՒՈՐԸ . — (Ուտֆի) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ . — Աշխատանքի զինակից յեղափոխական հարսնետուր բանուորներ եւ գիւղացիներ . իմ հարսանիքի այս փառքը ձեզմէն կուգայ . դո՛ւք էիք , որ փշրեցիք գերութեան շղթաներս եւ գեղազարդեցիք գլուխս ազատութեան պսակով . դո՛ւք էիք , որ Հայաստանը ազատեցիք միլիթարիստ բուրժուաներու փարատիչ ժանիքներէն . դո՛ւք էիք , որ մահացուցիք ազգայնական մարդակեր ոգին եւ իմ գլխիս ձգեցիք եղբայրակցութեան , հաւասարութեան եւ սիրոյ ծաղիկներով զարդարուն հարսի քօղը : Ես արհամարհեցի բռնութիւնը եւ իմ սիրտս տուի աշխատաւորին եւ դարձայ ձեր հարսը . — աշխատաւորական հարսը :

ԲՈՒՈՐԸ . — (Ծափեր) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ . — Աշխատաւորական կարգերու տակ կայացած Հայաստանի հարսանիքը ինձ համար , ձեզ համար եւ համայն հայ աշխատաւորութեան համար ունի պատմական նշանակութիւն : Ես , Հայաստանս , այժմ կ'զգամ իրական անկախութեան անուշահոտ բուրմոռնքը :

Ես սիրեցի աշխատաւոր փեսան եւ զայն ինձ հետ կ'ունենամ մինչեւ կեանքիս վերջը : (Կը համբուրէ փեսայի ցակատէն) :

ԲՈՒՈՐԸ . — (Ծափեր) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ . — Արդ , բաժակ կ'առաջարկեմ :

ԲՈՒՈՐԸ . — (Ուտֆի , քաժակնիմ բռնած) :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ . — Խորհրդային Երկիրներու եւ Հայաստանի աշխատաւորներու կենացը :

Կեցցէ՛ Խորհրդային Հայաստանը :

Կեցցէ՛ Աշխատաւոր Հայութիւնը :

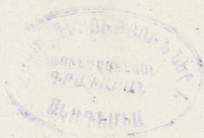
ԲՈՒՈՐԸ . — (Բուռն ծափահարութիւն) :

ՆՈՒԱԳԱԾՈՒՆԵՐԸ . — (Կը նուագեն գեղեցիկ պար մը) :

ԲՈՂՈՐԸ.— (Կ'սկսին պարել, ուսման միայնակ եւ ուսման
գոյգ, ուրախալից ձայներ, ճիչեր, կեցցէներ կը փրթին բոլոր
պարողներէն) :

ՎԱՐԱԳՈՅՐ

(ՎԵՐՋ)

ՆՈՅՆ ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԵՐԿԵՐԸ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Քսան Կախաղանները
Տանջուածներ
Զէյթուն
Կարկառուն Կամարներ
Թալաաթի Անկումը

Կիլիկիոյ Զախողանքը
Անցքեր ու Անձեր
Սասունք

ԱՆՏԻՊ ԵՆ

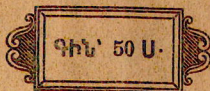
Հայուհին
Կարմիր Ազգիկը
Մացակ Բիճա
Սարսափի Սաներ
Մարիա

[224.]

A $\frac{\pi}{57101}$

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220057101